

A NAGYKANIZSAI IZR. HITKÖZSÉGTŐL

FENNTARTOTT

FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1910—11. TANÉVRŐL

AZ INTÉZET FENNÁLLÁSÁNAK 54. ÉVÉBEN.

SZERKESZTÉ :

BÚN SAMU

A FERENCZ JÓZSEF-REND LOVAGJA,

IGAZGATÓ.

1911.

KRAUSZ ÉS FARKAS KÖNYVNYOMDÁJA NAGYKANIZSÁN.

30505

REV 98

1911

A NAGYKANIZSAI IZR. HITKÖZSÉGTŐL

FENNTARTOTT

FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1910—11. TANÉVRŐL

AZ INTÉZET FENNÁLLÁSÁNAK 54. ÉVÉBEN.

— • —
SZERKESZTÉ :

BÚN SAMU

A FERENCZ JÓZSEF-REND LOVAGJA,

IGAZGATÓ.

1911.

KRAUSZ ÉS FARKAS KÖNYVNYOMDÁJA NAGYKANIZSÁN.

80606

I.

Iskolaszék.

Elnök: Dr. Rothschild Jakab

Alelnök: Rosenberg Richárd

Jegyző: Barta Lajos

- Dr. Neumann Ede, iskolai felügyelő
- 5 Bettlheim Győző
Bún Samu, igazgató
Dénes Lajos
Domány Armin
Ujnépi Elek Lipót
- 10 Halphen Mór
Heltai József
Kertész József
Löwe Adolf
Löwy Adolf
- 15 Dr. Ollop Mór
Ötvös Emil
Rapoch Gyula
Rothschild Zsigmond
Dr. Rothschild Samu
- 20 Scherz Richárd
Dr. Schwarz Adolf
Schwarz Ignác
Sommer Ignác
Szommer Náthán
- 25 Stern Sándor
Dr. Weisz Lajos
Zerkowitz Lajos

285
1936

II.

Jelentés a lefolyt 1910—11-iki tanévről.

A javító vizsgálatokat augusztus 31-én tartottuk meg, a beírásokat szeptember 1., 2. és 4. napján eszközöltük, a rendes tanítás szeptember 6-án vette kezdetét és szakadatlanul folyt a tanév végéig.

Felvétetett az alsó osztályba	46
a középső „	35
a felső „	35
	<hr/>
összesen	116 tanuló
szaporodás a múlt évhez képest 4.	

Az iskolát a tanév végéig látogatta	
az alsó osztályban	43
a középső „	35
a felső „	35
	<hr/>
összesen	113 tanuló
szaporodás a múlt évhez képest 6.	

A felvett tanulók közül teljesen tandíjmentes volt 18, részben 56, az elengedett tandíj összege K 8530.—

Az intézet *egészségi állapota* úgy az ifjúságot, mint a tanári kart illetőleg kedvező volt. Hosszabb megbetegedés 2 tanuló esetében fordult elő. A szemvizsgálatot dr. Goda Lipót, városi orvos a lefolyt évben is megtartotta a legkedvezőbb eredménnyel.

A *fegyelmi állapot* és a *tanulmányi eredmény* kielégítőeknek mondhatók.

Az *iskolalátogatás* megfelelő volt. Mindamellett a mulasztások kellő ellenőrzése végett kívánatos volna iskolaorvos alkalmazása.

A *tanári karban* változás nem fordult elő.

Dr. Schack Béla kir. főigazgató ur január 17-én és 18-án intézetünket meglátogatta, az előadásokon minden osztályban többször jelen volt és a távozása előtt a tanártestülettel tartott értekezleten a tapasztaltak fölötti megelégedését fejezte ki.

Dr. Záray Károly, a pécsi ker. és iparkamara titkára, mint a nm. vallás- és közokt. miniszter által kiküldött iskolalátogató május 2-án és 3-án látogatta meg az iskolát, mely alkalommal a tanulók tanulmányi és fegyelmi állapotát, az iskola helyiségét és berendezését tette vizsgálat tárgyává. A látogatás befejeztével tartott értekezleten minden tekintetben meleg elismerését nyilvánította.

A husvétii szüniidőben intézetünk 18 tanulója Balog D. és Domány Á. tanárok vezetése mellett 10 napra terjedő *tanulmányútat* tett Boszniiába és Hercegovinába, melyen az annektált tartományok nép- és földrajzi, valamint kereskedelmi viszonyait tanulmányozták. Visszautazásukban 2 napot töltöttek Fiumében, melynek kiválóbb ipartelepeit tekintették meg. Nem mulaszthatjuk el, hogy a Magyar Bank és Ker. Részvénytársaság sarajevoi és és mostári fiókja tisztviselői karának, különösen Steinitz S. és Friedmann M. főtisztviselőknék, valamint a mostari Magyar Egyesületnek azért a bensőséges, barátságos fogadtatásért, melyben a tanulmányútbán résztvett tanárokat és tanulókat részesítették, a szives szolgálakészségért, mellyel célunk elérésében támogattak, e helyen is hálás köszönetünket ki ne fejezzük.

A tanulmányútról különben a X. alatti külön fejezet számol be részletesen.

A helybeli ipartelepeket a felső osztály tanulói ez évben is a szaktanár vezetése mellett látogatták. Fogadják e vállalatok igen tisztelt tulajdonosai és személyzete szives készségükért meleg köszönetünket.

III.

Az iskola jötevői.

Alapító, adományozó	Ösztöndíjas	Oszt.	K	f
Alapítványok :				
Gelsei Gutmann S. H. 2 tandíjmentes hely	Schlesinger Manó	I.		
	Kessler Ferenc	III.		
Nagykanizsai Takarékpénztár	Práger Árpád	II.	40	—
	Herzfeld Árpád	I.	40	—
Pollák Ármin	Rosenberg Lajos	III.	12	—
Báró Gutmann Vilmosné megyeri Krausz Róza	Mandl Jenő	II.	60	—
Ujnépi Elek Lipót	Schlesinger Manó	I.	20	—
Danneberg Jakab	Mezei Henrik	III.	30	—
Dr. Stolzer Henrik	Bognár Gyula	II.	23	13
Dézlalai Takarékpénztár	Mihalecz József	III.	100	—
	Ney Géza	I.	100	—
Loewy Ödön	Fürst Ödön	III.	52	—
Sommer Sándor	Strem Pál	III.	20	—
Bún Samu	Halász Andor	I.	33	—
Dr. Villányi Henrik	Hirschler Ernő	III.	22	—
Löwe Adolf	Schütz Béla	III.	6	—
			558	13
Adakozások :				
Nagykanizsai Takarékpénztár	Kertész Árpád	I.	20	—
	Meiszter Antal	II.	20	—
Nagykanizsai Ker. Társulat	Kaufmann Hugó	I.	20	—
	Biró Ferenc	II.	20	—
Zalamegyei Gazd. Takptár	Rozgonyi Gyula	I.	20	—
Loewy Arnold	Weisz Jenő	I.	25	—
	Rauch Béla	II.	25	—
			150	—
Dr. Ollop Mór	Mandl Ármin	II.	1 #	—

Fogadják a nemeskeblű adakozók e helyen is hálás köszönetünket.

IV.

Tanári kar.

Bún Samu, igazgató, felső kereskedelmi iskolákra képesített rendes tanár, a Ferenc József-rend lovagja, a keresk. szakiskolai tanárok orsz. egyesületének választmányi, az orsz. izr. tanító egyesületnek tiszteletbeli tagja, Nagykanizsa város képviselő testületének, Zalavármegye törvényhatósági bizottsági tagja, tanította a könyvvitelt a középső és felső osztályban, az irodai munkálatokat a felső, a ker. ismereteket az alsó osztályban. Működésének évei 44, az intézetnél 43.

Balog D., felső kereskedelmi iskolákra képesített rendes tanár, a természetrajzi, földrajzi, áruismeri- és vegytani szertár, valamint a tanári könyvtár őre, tanította a vegytant, áruismét és technológiát a középső és felső, a földrajzot mind a három osztályban, a szépírást és ker. levelezést az alsó, az irodai munkálatokat az alsó és középső osztályban. Működik ez intézetnél 9 év óta.

Domány Ármin, középiskolákra képesített rendes tanár, az önképzőkör vezetője, az ifjúsági könyvtár őre; tanította a történelmet, a magyar nyelvet és irodalmat mind a három, a kereskedelmi levelezést a középső és felső osztályban. Működésének évei 14, ez intézetnél 12.

Elek Mór, felső kereskedelmi iskolákra képesített rendes tanár, tanártestületi jegyző, tanította a mennyiségtant és a keresk. számtant mind a három osztályban, a fizikát az alsó osztályban. Működik ez intézetnél 1 $\frac{1}{2}$ év óta.

Dr. Rosenberg Mór, köz- és váltó-ügyvéd, tanította a jogi és közgazdasági ismereteket a középső és felső osztályban. Működésének évei az intézetnél 18.

Dr. Villányi Henrik, felső kereskedelmi iskolákra képesített rendes tanár, városi képviselő, tanította a német és francia nyelvet mind a három osztályban. Működésének évei 27, ez intézetnél 20.

Hitoktatók :

Domány Ármin, az izr. tanulók hitoktatója. Működik ez intézetnél e minőségben 3 év óta.

P. Kovács Kalliszt, róm. kat. lelkész, a róm. kath. tanulók hitoktatója. Működik ez intézetnél f. é. március hava óta.*

Hütter Lajos, ág. ev. lelkész, az ev. tanulók hitoktatója. Működik ez intézetnél megszakítással 16 év óta.

Jankovics Velimir, görög kath. lelkész, a görög kath. tanulók hitoktatója. Működik ez intézetnél 3 év óta.

* Szeptember hótól március hónapig P. Benedek Paskál, ennek távozása után P. Scherk Sándor látták el a róm. kath. hittani oktatást.

V.

Tanári könyvtár.

1910—11. évi beszerzés.

Csop.	Szám	A szerző neve	A könyv címe
I.	172	*V. és k. miniszterium	Magyarország közokt. ügye 1907-ben.
	173	* —	Magyarország közokt. ügye 1909-ben
	174	Wágner F.	Herbart's Lehre : Psychologie, Ethik, Pädagogik.
	175-76 177-78	Kármán Mór Nádai Pál	Paedagogiai dolgozatai. Könyv a gyermekről.
II.	179	Mulford P.	Der Unfug des Sterbens.
	151	Szinnyei József	Magyar Írók Élete és Munkái XIV. kötet.
	152-53	Kelemen Béla	Magyar-német és német- magyar szótár.
VI.	370	Novák Mihály	Zalavármegye az 1848/49-iki szabadságharcban.
	371-72 373	*Carlyle Thomas *Hoensbroech gróf	Die französische Revolution. Das Papsttum in seiner social- kulturellen Wirksamkeit.
X.	154	László Vilmos	Amerikai könyvvitel.
	155	*Bálint Imre	Kiviteli áruk csomagolása.
	156	Dr. Schack Béla	A magyar kereskedő könyve IV. kötet.
	157	Közp. stat. hivatal	Külforgalmunk 1909-ben.
	158	Rac George-Bánfi O.	A vidéki bankár
XI.	75	Franklin H.-Dr. Dénes Valéria	A sociológia elvei 1908.
	76	Schäfle	Abriss der Soziologie.
	77	Werner-Sombart	Kapitalismus und Judentum.
XIII.	226	—	Ker. Szakoktatás 1910.
	227-29	—	Népművelés 1910.

Csop.	Szám	A szerző neve	A könyv címe
XIII.	230	--	Magyar könyvviteli folyóirat 1910.
	231	---	Az Orsz. Paed. Könyvtár és Tanszermuzeum Értesítője 1910.
	232	---	Néptanítók Lapja 1910.
	233	*	Izr. Tanügyi Értesítő 1910.
	234	---	Hivatalos Közlöny 1910.
	235	---	Magyar Nyelvőr 1910.
	236	---	Természettud. Közlöny .1910.

* Ajándék.

A tanári könyvtár állománya az 1910—II. tanév végén.

I.	csoport	140	mű	179	kötet
II.	"	52	"	153	"
III.	"	54	"	113	"
IV.	"	35	"	46	"
V.	"	58	"	88	"
VI.	"	181	"	373	"
VII.	"	66	"	85	"
VIII.	"	85	"	108	"
IX.	"	30	"	33	"
X.	"	127	"	158	"
XI.	"	54	"	77	"
XII.	"	20	"	91	"
XIII.	"	26	"	236	"
XIV.	"	19	"	49	"

Összesen 947 mű 1789 kötet.

VI.

T a n t e r v

a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 1905. évi augusztus 20-án kelt 44001. sz. alatti rendelete alapján.

1. Vallástan.

Alsó, középső és felső osztály. Hetenkint 1—1 óra.

A vallásoktatás a hitfelekezetek tanterve szerint történik s arról a hitfelekezetek saját hatáskörükben gondoskodnak. (1894. évi május hó 4-én 13033. szám alatt kelt vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri rendelet.)

2. Magyar nyelv és irodalom.

Alsó osztály. Hetenkint 4 óra.

A prózai írásművek ismertetése olvasmányok alapján.

1. Leírás. Tárgy- és jelenetrajzok, állatrajzok, jellem- és néprajz, úti rajz.

2. Elbeszélés. Mese, parabola, életrajz, történetírás. A magyar történeti irodalom rövid ismertetése. Mutatványok a kiválóbb történetírók műveiből, tekintettel a történeti tanításra.

3. Értekezés. Fogalmak magyarázata, felosztás, részelés; a bizonyítás legegyszerűbb formái, elmélkedés, szorosan vett értekezés.

4. Szónoklat. A szónoki forma és irány: egy-két rövidebb olvasmányon megmutatva. Mutatványok Kölcsey és az ujjbkkori szónokok műveiből.

5. Levél. Olvasmányok irodalmi jelentőségű levelekből.

A prózai olvasmányokon kívül a költőiekből lyrai és leiró művek, kisebb elbeszélések (románc, ballada stb.) Különös gond fordítandó az olvasmányok szerkesztésére, a prózai és költői kifejezésmód különbségére.

Az írásbeli dolgozatok folyvást kísérik a tanítást és olvasást. Különösen fontos a dispositiók készítése. Ilyen dispositiók vagy az

olvasmányokból vett tételek kidolgozása s az olvasmányok után-képzése, házi és iskolai gyakorlatul felváltva kéthetenként egyszer.

Az olvasmányok tárgyi és alakí fejtegetésével kapcsolatban az alak-, mondat-, szóképzés- és verstan ismétlése.

Helyesírási gyakorlatok: tollbamondás valamint a könyv nélkül betanult daraboknak fejből való leírása.

Prózai és verses darabok könyv nélkül. Szavalás.

Középső osztály. Hetenkint 3 óra.

A magyar irodalom ismertetése, kapcsolatban a poétika főfogalmainak magyarázatával, olvasmányok alapján.

A mondákból kiindulva a magyar éposz fő képviselői: Zrínyi, Vörösmarty, Arany. A történeti énekek régi fejlődésének megemlékezésével, a rege Kisfaludy Sándornál és a ballada Aranyánál. A regény verses alakja; Gyöngyösy; újabb irodalmi nyelvünk alakulásáról Kazinczynál és Kármánál; az újabb regény fő képviselői: Jósika, Eötvös, Kemény, Jókai. A vallásos, hazafias és szerelmi lyra, régibb példák bemutatása után Berzsenyi, Tompa, Petőfi és az újabb lyrikusok.

A tárgyalás mindenkor olvasmányokból indul ki. Az époszok és regények nagyobb mutatóványokkal és kivonatokkal lehetőleg egészükben ismertetendők. Elbeszélő költemények és modern teljes regények házi olvasmányul. A kitünőbb írók rövid életrajza is beszövendő a magyarázatba.

Házi és írásbeli dolgozatok, részint az olvasmányok, részint a tanulók ismeretei köréből vett tárgyakról, felváltva kéthetenként egyszer.

Dispositiók készítése, nyelvi és stílusztikai magyarázatok, helyesírás.

Prózai és verses darabok könyv nélkül. Szavalás.

Felső osztály. Hetenkint 3 óra.

A magyar irodalom ismertetésének folytatása olvasmányok alapján.

A dráma régi nyomainak megemlézése után: Kisfaludy Károly, Katona József, Szigligeti és Madách; vígjáték, tragedia és drámai költemény. Politikai írók és szónokok a reformokban: Kölcsey, Eötvös, Széchenyi, Deák, Kossuth.

Az irodalomtörténet rövid áttekintése, figyelemmel a közgazdasági és utazási irodalomra.

Házi és iskolai írásbeli dolgozatok, felváltva kéthetenként egyszer a növendékek irodalmi és szakszerű tanulmányaiból vett tételekről.

Prózai és verses darabok könyv nélkül. Szavalás.

3. Német nyelv.

Alsó osztály. Hetenkint 4 óra.

Az alak- és mondattan beható tárgyalása olvasmányok alapján, tisztán gyakorlati módon különös tekintettel a nyelvi anyag gyűjtésére.

A német nyelv alak- és mondattani sajátosságainak, különösen a magyar nyelvtől eltérőknek, ismertetése.

Írásbeli gyakorlatok az alak- és mondattan elsajátítására, fordítások és utánképzés útján; a helyesírás elsajátítására tollbamondás, másolás és a könyv nélkül tanultaknak fejből való leírása; kisebb feladatok óráról-órára; nagyobbak, mint a házi és iskolai gyakorlatok, felváltva kéthetenkint egyszer.

Az olvasmányok nyelvi és tárgyi fejtegetése, szabatos fordítása magyarra.

Prózai és verses darabok könyv nélkül. Beszédgyakorlatok.

Középső osztály Hetenkint 3 óra

Olvasmányok részint szépirodalmiak, részint szakszerűek, beszédgyakorlatokkal, különös tekintettel a kereskedelmi nyelvre.

Írásbeli iránytani gyakorlatok kéthetenkint egyszer; fordítási gyakorlatok magyarból németre és szabatos fordítás németből magyarra.

Prózai és költői darabok könyv nélkül.

Felső osztály. Hetenkint 3 óra.

Az iránygyakorlatok folytatása és a magyar nyelvi oktatásra támaszkodva, módszeresen válogatott olvasmányoknak verstani és poétikai fejtegetése.

Olvasmányok ujjabkori elsőrangu írótól, különösen a társadalom, tudomány és a publicistika köréből.

Írásbeli dolgozatok; fogalmazványok a tanulók ismeretköréhez mért tételekről és fordítás magyarból németre, valamint szabatos fordítás németből magyarra, kéthetenkint egyszer.

Prózai darabok és költemények könyv nélkül.

4. Francia nyelv.

Alsó osztály. Hetenkint 4 óra.

a) Nyelvtan. Olvasás (kiejtés); kapcsolatban a mondattan nélkülözhetetlen szabályaival. A névszók alaktana. A segédigék s a rendes igék ragozása. Fordítások a nyelvtan begyakorlására.

b) Olvasmányok. Egyszerű elbeszélések és leírások a népmese, monda, történet, föld- és természetrajz, nemkülönben az üzleti élet köréből. Egyes költemények betanulása.

c) Szótanulás. Tárgyi csoportokban, különös tekintettel a kereskedelemben előforduló terminusokra s a nyelv sajátosságaira.

d) Írásbeli dolgozatok (másolás, tollbamondás, fordítás), rövidebbek óráról-óra; nagyobbak, mint a házi és iskolai gyakorlatok, kéthetenként egyszer.

Középső osztály. Hetenkint 3 óra.

a) Nyelvtan. Rendhagyó igék. A partikulák. A szórend. A névszók mondattani tekintetben. Az igeidők és módok különösen a kötő-mód használata, az igeidők egymásra következése. Fordítások mint az alsó osztályban.

b) Olvasmány. Mint a megelőző osztályban. Az olvasmány tartalmának az idegen nyelven való kikérdezése s ennek nyomán beszédgyakorlatok.

c) Ügyiratok. Kisebb ügyiratoknak, főképp leveleknek olvasása, diktálása, fordítása és minták után való íratása.

d) Szótanulás tárgyi és etymológikus csoportokban. Nyelvi sajátosságok, szinonymák, kereskedelmi kifejezések.

c) Írásbeli dolgozat mint az alsó osztályban, főképp fordítás az idegen nyelvre és gyakorlatok a levelezés köréből, kéthetenként egyszer.

Felső osztály. Hetenkint 3 óra.

a) Nyelvtan. Az infinitivus és participiumok használata. A határozók, a viszonzszók, a kötőszók. A nyelvtan rendszeres ismétlése. Fordítások mint a megelőző osztályokban.

b) Olvasmány. Nagyobb szemelvények jeles írók műveiből, tekintettel a nemzetgazdaságtan és kereskedelmi irodalomra is. Beszédgyakorlatok az olvasmányok alapján.

c) Ügyiratok. Kereskedelmi ügyiratok, főképp levelek olvasása, fordítása, betanulása s minták után való íratása.

d) Írásbeli dolgozatok mint a középső osztályban.

5. Földrajz.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

A földrajzi alapfogalmak ismétlése.

Az idegen világrészek áttekintése után a fontosabb államoknak (bematóbban Ázsia, Törökország, India, China, Japán, Perzsia, Egyiptom, Éjszak-Amerikai Egyesült Államok, Mexico, Brazília, Argentína, Chile ismertetése kereskedelmi szempontból.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Európa általános áttekintése és jellemzése után e világrész összes, főképpen nevezetesebb kereskedő és iparos államainak kereskedelmi földrajza, kapcsolatban az illető államnak idegen világrészekben fekvő birtokainak és gyarmatainak ismertetésével.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

Magyarország és Ausztria földrajza; különösen Magyarország őstermelési, ipari és kereskedelmi viszonyainak tüzetes ismertetése; tekintettel az idegen, főleg a szomszéd országokból való összeköttetéseinkre.

Világkereskedelem.

Az előbbi két osztályban tanultak ismétléseül és áttekintő összefoglalásul a világkereskedelem mai állapotának, a nevezetesebb világkereskedelmi piacoknak, közlekedési utaknak, eszközök és összeköttetéseknek ismertetése, természetes kapcsolatban a fontosabb termelési helyekkel, terményekkel és iparcikkokkal, különös tekintettel Magyarországra bel- és külkereskedelmére és figyelemmel a Balkánfélsziget kereskedelmi viszonyaira.

6. Történelem.*Alsó osztály.* Hetenkint 2 óra.

Bevezetésül röviden az ó-kori történet áttekintése.

A középkor történetéből. A népvándorlás (Attila) és a nyugati római birodalom romjain alakult keresztény-germán királyságok, kereszténység, Mohammed. Nagy Károly birodalma és annak felbomlása. Hűbériség. Az investitúra harc (a császárság és pápaság küzdelme). A kereszties hadjáratok. A Habsburgok a középkor végén. Az európai török birodalom megalakulása. Az olasz városok és a renaissance átmenet az újkorba.

A magyar nemzet történetéből. A magyar nép őstörténete, vándorlása és honfoglalása. A magyar keresztény egyház és királyság megalapítása és megerősítése. A magyar királyság küzdelme a nyugoti és keleti császársággal. Az arany bulla és kora. Az utolsó Árpádok és összeköttetések a Habsburgokkal. Az Anjouk és Magyarország fellendülése. Új állami és társadalmi intézmények. Zsigmond és az olygarchia felülkerekedése. A Hunyadyak kora: a) Hunyady János mint a magyar nemzet és a kereszténység hőse; b) Hunyady Mátyás alatt a nemzet fénykora. A magyar királyság hanyatlása az utolsó Jagellók alatt.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Az újkor történetéből. A renaissance terjedése és hatása. Találmányok és tengerentuli felfedezések. A reformáció és elterjedése; ellenreformáció. V. Károly és a Habsburgház hatalma tetőpontján. Angol Erzsébet és II. Fülöp; Anglia emelkedése és Spanyolország hanyatlása. Németalföld.

A harmincéves háború. XIV. Lajos. Az angol forradalom. Nagy Péter (éjszaki háború). Poroszország és II. Frigyes. A felvilágosodás; felvilágosodott absolutismus. Éjszakamerikai szabadságharc. A francia szabadságharc. Napoleon császársága, a bécsi congressus.

A magyar nemzet történetéből. Magyarország a mohácsi vész után. Az erdélyi fejedelemség megalakulása, a reformáció elterjedése, török hódoltság.

Nemzeti és vallási sérelmek; Bocskai felkelése és a bécsi béke.

Magyarország részvétele a harmincéves háborúban. Bethlen Gábor és I. Rákóczy György.

Erdély fénykora és hanyatlása. I. Lipót: a Wesselényi-féle összeesküvés. Zrinyi Péter és társai. Tököly Imre felkelése. Magyarország felszabadulása a török járom alól és a bécsi önkényuralom. II. Rákóczy Ferenc felkelése és a szatmári béke. A nemzet és a királyi ház kibékülése. III. Károly, Mária Terézia és II. József. II. Lipót és az alkotmány biztosítása. Magyarország részvétele a francia háborúkban és belső állapota ez idő alatt.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

Az újkor történetéből. Újabb forradalmak (juliusi és februári párisi forradalom) és a népszabadság. A tudományok haladása, felfedezések; gazdasági átalakulás, munkáskérdés. Az egyesült olasz királyság és a német császárság megalakulása. A keleti kérdés. Oroszország terjeszkedése a Balkán-félsziget felé, a legutóbbi orosz-török háború, a berlini congressus, Bosznia és Hercegovina megszállása.

A magyar nemzet történetéből. I. Ferenc uralkodása. Az 1825. évi országgyűlés: a nemzeti reformküzdelem kezdete. Kossuth Lajos és a „Pesti Hírlap“. Eötvös és a centralisták. Nemzetiségi mozgalmak. Védegyelet. Metternich és kormányrendszere. Az 1807-ben megnyílt országgyűlés, az 1848-iki törvények. Alkotmányunk átalakulása. A szabadságharc. Önkényuralom. Deák Ferenc és az 1867-iki kiegyezés.

Az alkotmánytanból a mai magyar közjog ismeretése.

7. Mennyiségtan és politikai számtan.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

A négy alapművelet pozitív és negatív számokkal. Hatvány-mennyiség, négyzetre emelés közönséges számokkal.

Az elsőfokú határozott egyenletek egy és több ismeretlennel, különös tekintettel a szövegezett feladatok megfejtésére. Arány és aránylatok.

A planimetriai idomok ismertetése a legfontosabb tantételek bevonásával, ezen idomok congruentiája, hasonlósága, területüknek s a kör kerületének és területének számítása, főképp a kereskedői és ipari életből vett gyakorlat egyszerű példákban.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Gyökmenyiség. Másodfokú egyenletek egy ismeretlennel.

A logaríthmus fogalma. A Brigh-féle logaríthmus-rendszer. A szorzat, tört, a hatvány- és gyökmenyiség logaríthmusának, a logaríthmushoz a számnak keresése. Számtani műveletek a logaríthmusok segélyével.

Elsőfokú számtani és geometriai sorok. (Idevágó példák főképp a kamatszámítás köréből veendőek.) A kapcsolástanból a helycsere, egybevetés és változás röviden. A valószínűségi számolásból az egyszerű és ellentett valószínűség.

A stereometriából a szabályos testek ismertetése szemléltetés alapján. A hasáb, gúla, henger, kúp és gömb felületének és köbtartalmának kiszámítása, főképp a kereskedői és ipari életből vett gyakorlati példákban.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

Politikai számtan. Kamatos-kamatszámítás utólagos és előleges kamatlábbal, a conform kamatláb. Segédtablák.

Évjáradék-számolás. Kölcsöntörlesztés utólagos és előleges kamat mellett (évi, félévi és negyedévi annuitással). Záloglevelek és kölcsönök. Kölcsöntörlesztés. Lottéria-kölcsönök. Kölcsöntörlesztési és sorsjegyhúzási tervezetek készítése. A kölcsön árfolyama. A valódi kamatláb. A kölcsönárfolyamok egyenértéke.

Életbiztosítási számolások egyszeri és évi díjjal egy személyre a legegyszerűbb biztosítási módzatok mellett; ugyanezeknél a biztosításoknál a díjtartalék-számolás.

8. Természettan.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

A mozgás törvényei. Az erők. Súly és súlypont. Egyszerű gépek és alkalmazásuk. Inga.

Halmaz-állapot. A cseppfolyós és légnemű testek alaptünetményei és törvényei. A gőzgép.

A meleg és hatásai a testekre. A hőmérő. A meleg forrásai.

A hang keletkezése és terjedése, visszaverődése, magassága. Hangszerek.

A fény és annak terjedése, erőssége és mérése; visszaverődése és törése. Fontosabb optikai eszközök, különösen a mikroszkop. A látás; szinszóródás; szinképelemzés; a testek szinei.

A mágnesség.

Szikkázó elektromosság. Áramló elektromosság. Elemek. Ohm törvénye. Az áram hatásai. Galvanoplasztika. Hőelektromosság.

Accumulator. Elektromágnes. Elektromos telegráf. Inducált áram. Dynamo-elektromos gépek. Elektromos erőátvitel. Telephon és mikrophon.

9. Kereskedelmi számtan.

Alsó osztály. Hetenkint 4 óra.

Alapműveletek egész számokkal, a közönséges és tizedes törtekkel, a rövidített és gyakorlati eljárások bevonásával.

A kereskedelmileg fontos országok mértékeinek és pénzeinek ismertetése.

A redukálás és resorválás. A megnevezett számokkal (mértékekkel és pénzekkel) való műveletek. Átlagszámítás. Olasz gyakorlat.

Hármas-szabály. Láncszabály. Arányos osztás. Elegyítés-szabály.

A százalék-számítás behatóan, alkalmazva a súly-, érték- és költség számolásnál az árüzletben szokásos módon, az árúk egyszerű és összetett érvetésének könnyebb feladatai. Szeszszámolás.

A kamat- és discont számolás.

A belföldi értékpapiroknak értékszámolása, tekintettel a budapesti és bécsi tőzsdei szokásokra. A belföldi váltók discontálása. Az osztrák-magyar bank határozmányai a váltók leszámítására.

Középső osztály. Hetenkint 3 óra.

Arany- és ezüsts számolás; az ötvények finomsága és ennek jelzése, tiszta súly, ötvénysúly. Az osztrák-magyar bank beváltási szabályzata az aranyra vonatkozólag. A pénzlábak és a pénzverési viszonyok ismertetése. Az arany-, ezüstműnek és pénznek nevezetesebb piacokon való árfolyama és értéke a tőzsdei szokások tekintetbe vételével

A külföldi váltók árjegyzése. A külföldi váltók értékének és névértékének kiszámolása, tekintettel a budapesti, bécsi és a fontosabb külföldi tőzsdei szokásokra Árfolyam-kompensáció. A tartozás és követelés kiegyenlítése külföldi váltókkal. Netto kiegyenlítés.

Felső osztály. Hetenkint 4 óra.

A külföldi váltók képlete: választás a) rövid és hosszú lejáratú váltók, b) a közvetlen intézvény és küldvény vagy más idegen helyen fizetendő küldvény, c) a közvetítő külföldi helyek között. Kémetli számolások az aranyra és ezüstre. Direct és indirect kiegyenlítések külföldi váltókkal. Magyarország és Ausztria értékpapirjainak jegyzése a külföldi tőzsdéken. Kémetli értékpapirokkal. Bizományszámolás váltókkal és értékpapirokkal. Az árvetési számolás részletesen. Árvetési táblázatok készítése. A fontosabb börzeműveletek, különösen a prolongáció.

10. Irodai munkálatok.

Alsó osztály. Hetenkint 1 óra.

Számlák a közvetlen áruüzlet köréből. Scontrók, leltárak és mérlegek összeállítása, főképp a vonalzás és rendes bevezetés gyakorlása. Bizományi vétel- és eladási számlák, álszámlák. Jegyzékek váltókról és értékpapirokról.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Bizományi, költség- és biztosítási számlák bonyolódottabb esetekről. Jegyzékek és számlák arany-ezüstről, pénzekről, devizésekről, értékpapirokról. Folyó számlák az alkalmazásban levő módok szerint, kölcsönös, kölcsönös és változó, kettős, kettős és változó kamatlábbal.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

Az előző osztályokban tanultaknak ismétlése után kombinált feladatoknak mintaszerű kidolgozása, a levelezés, a számtan és a könyvelés köréből.

11. Könyvvitelten.

Középső osztály. Hetenkint 3 óra.

Általános rész.

A könyvvitel fogalma, fontossága és célja; a könyvvezetőben megkívánt kellékek.

Törvényes intézkedések a könyvelés tárgyában (kereskedelmi törvény 1875. XXXVII. t.-c. 25—36. §-ai), a magyar csőd-törvény 1881. XVII. t.-c.: a magyar büntető törvény 1878. V. t.-c. idevágó pontjai.

A könyvek hitelesítése és bélyegzése: az azokban felveendő hasábrendek, általánosságban tárgyalva. Az üzletesemény mint könyvviteli tétel. Az adós és hitelező. A feljegyzések alaki kel- lékei a hitelesség és szokások szempontjából.

A vagyon, annak felosztása activ, passiv és tiszta vagyonra. A leltározás, vagyon-becslés; összeállítás a leltárkönyvbe, tekintettel a vagyonrészek csoportosítására.

A könyvvitel két módszerének: az egyszerű és a kettős könyvvitelnek általános jellemzése.

a) *Az egyszerű könyvvitel.*

Lényeges könyvei: a leltárkönyv, a pénztárkönyv, a napló, a főkönyv és a scontrók (rovancsok, u. m. az árú-, az activ és a passiv váltó, az értékpapir stb. scontró).

Segédkönyvek rendeltetése. Beérkezett számlák könyve, ki- adott számlák könyve, lejárati könyvek, árúbizományi köny- vek stb.

A könyvek megnyitása a leltár alapján.

A folyó könyvelések bemutatására egy rövid, egy vagy két havi árúüzlet könyveinek megnyitása, vezetése és lezárása esz- közlendő.

Leltározás az év végén. Az eredmény meghatározása.

b) *A kettős könyvvitel.*

A kettős könyvviteli módszernek jellemzése.

A számlák rendszere és tana kimerítően.

A kettős könyvvitel kétféle módozatának általános jellem- zése:

1. Kettős könyvvitel közvetlen főkönyvvezetéssel (francia könyvvitel) jellemzése.

2. A kettős könyvvitel közvetett főkönyvvezetéssel (olasz könyvvitel) jellemzése.

A kettős könyvvitel közvetett főkönyvvezetéssel:

Lényeges könyvek: egyesített napló és főkönyv.

Segédkönyvek: az egyszerű könyvek scontrói és segéd- könyvei.

A könyvek megnyitása a mérleggel, azoknak vezetése az üzlet folyamában (próbamérlegek) és lezárása a Mérleg és a Veszteség- és Nyereség-számlával s nyers mérleg.

A kettős könyvvitel közvetett főkönyvvezetéssel:

Lényeges könyvek: Pénztarkönyv, Előjegyzék, Gyűjtő-Napló, Főkönyv.

Segédkönyvek: Folyó-számlakönyv és a közvetlen főkönyvvezésnél felemlített segédkönyvek.

Gyakorlatul egy-két havi üzlet kidolgozása.

A hibák felkeresése és kiigazítása.

Felső osztály. Hetenkint 3 óra.

Kereskedelmi társaságok könyvelése.

A közkereset, betéti, részvénytársaságok és szövetkezetek könyvelései a kettős könyvvitel szerint mutatandók be, különösen figyelembe veendő a kereskedelmi törvények idevonatkozó határozatai, valamint a vállalatok keletkezésére, alakulására, a tőke elkönyvelésére vonatkozó viszonyok.

A folyó könyvelések bemutatása egy rövid üzletben.

A folyó üzletesemények elkönyvelése után a könyvek lezárandók.

A lezárási munkálatoknál figyelembe veendő az átmeneti tételek és tartalékok elkönyvelése. A részes és bizományi ügyletek könyvelése az áru- és banküzletben.

Egy havi takarékpénztári vagy hitelintézeti üzletmenet könyvelése a lényeges és segédkönyvekben, a hozzátartozó levelezésekkel együtt.

Ipari, illetőleg gyári vállalat könyvezése fővonalokban.

A könyvviteli műkifejezések német nyelven is ismertetendők

12. Kereskedelmi levelezés.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

Ügyiratok, nevezetesen a nyilatkozatszerűek, melyek a kereskedelem körében is gyakrabban előfordulnak. Ezek a bizonyítványok, elismervények, térítvények, kötelezvények, nyugtatványok, felmondások, engedmények, utalványok, meghatalmazványok; továbbá a beadványok, névszerint az iparigazolványt, a cégbejegyzést és cégtörést illető beadványok.

Körlevelek (hirdetésekkel) Az áru-üzletben kinálót levelek; levelek hitelügyben; tudakozó és informáló levelek; megrendelések és a velök kapcsolatban előforduló levelek.

Az ügyiratok közül azok, melyeket levél alakjában is szokás kiállítani, ebben a formában is gyakorlandók

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Levelek fizetésekről. Levelek adósok és hitelezők között. Levelek váltó-ügyekben és pedig: a váltó-hitelről, intézvények-

ről, a váltó elfogadásáról, telepítéséről, váltó-küldvényekről, prolongatióról, bizományi váltókról, szükségbeli utalványokról, az óvásról és visszkeresetről. Levelek folyó-számlákról.

A levelekhez tartozó váltókat és jegyzékeket is kell készíteni.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

Levelek bizományi, szállítmányozási és biztosítási ügyekben. Levelek az érték-üzletben és általában bank-üzletekben. Levelek bukási esetekben. Meghitelező levelek. Szolgálati ajánlközások.

13. Kereskedelmi ismeretek.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

A kereskedelem fogalma, jelentősége, felosztása. A kereskedő és a segédszemélyzet. Cég, telep. A kereskedelmi társaságok. Felszámolás, csőd. Az árúk fajtái. A mértékrendszerek és a mérték-hitelesítés. A pénz, pénzverés, érem, valuta; váltópénz, papírpénz, kereskedelmi pénz. Hite!, kamat. Utalvány, check, váltó. A váltó fajtáinak, kellékeinek s a váltócselekvényeknek rendszeres ismeretése. Az értékpapírok, kötvények és részvények fajtái, kibocsátásuk és törlesztésük módjai. Az adás vevés, ajánlat, alkú, kötés, teljesítés, fizetés. A közvetítés: alkusz, ügynök, bizományos, kereskedelmi képviselő.

14. Közgazdasági ismeretek.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

Általános rész.

Szükségletek, javak. Gazdálkodás, magán- és közgazdaság. Termelés. A termelési tényezők: természet, munka, tőke. Termelési költség, productív és inproductív termelés. A termelés eredményességének feltételei. Állam. Egyéni szabadság és tulajdonjog. Munkamegosztás s egyesítés. Vállalatok, azok nemei s gazdasági jelentősége. Üzlet. (Kis és nagy üzlet.) A termelés főágai.

Forgalom. A forgalom nemei s fejlődésének feltételei. Kereslet és kínálat. Érték. Az áralakulás szabad verseny mellett. Egyedárúsági árúk. Hatósági árszabások. A pénz, annak jelentősége és értéke. A hitel, annak nemei s hatása.

Jövedelem-megosztás. Bevétel, jövedelem és járadék fogalma. Földjáradék. Munkabér. Tőkekamat. Vállalkozó nyereség.

Fogyasztás. Közgazdasági és magángazdasági fogyasztás. Háztartás. Takarékoság. Fényűzés. A termelés és fogyasztás viszonya egymáshoz. Válságok. Biztosítás.

Különös rész.

Östermelés. Felosztása és különösen a mezőgazdaság. Földművelési és jószágkezelési rendszerek. Mezőgazdasági hitel.

Ipar. Felosztása, különösen a nagy- és kisipar s annak jelentősége. Céhszervezet. Iparszabadság. Az ipart előmozdító tényezők: szakoktatás, szövetkezés, társulás, kiállítások s különösen a szabadalom, minta- és jegyvédelem. Munkás-kérdés, intézkedések a munkásosztály helyzetének javítására, az állam, a vállalkozók és munkások részéről.

Kereskedelem. Közgazdasági jelentősége. Valuta, pénz, annak értéke és hatása. A nagyobb államok valuta-viszonyainak ismertetése. Kereskedelmi és közlekedési intézmények.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

A bankok jelentősége és felosztása. Az egyenes bankügyletek, különösen a jegy-kibocsátás. A nagyobb államok jegybank-rendszere. Takarékpénztárak. Közraktárak és közraktári ügylet. A biztosítási ügylet. A kereskedelmi testületek és hatóságok, kamarák. Vásárok, kiállítások, börzék. A vámügy. Külkereskedelem. Szabad kereskedelmi és vámrendszer. Vámterület. Entrepótok. Kereskedelmi szerződések általában. Consulok. A nemzetközi tartozások és követelések kiegyenlítése. Váltó-árfolyam.

Közlekedés. Annak jelentősége általában. A közönséges kocsutak, víziutak és vasutak. Szállító-intézmények. Vasúti tarifa, a tarifák különböző nemei. Pósta, telegraf, telefon.

Pénzügytan. Államgazdaság. Allamháztartás. Államszükséglet s fedezet. Budget. Zárószámadás. Az állambevételek.

Az állam saját gazdasági bevételei. Regálék. Monopólok.

Illetékek, azok egyes nemei s lerovásuknak módja. Bélyeg.

Adók és osztályozásuk általában. Egyenes és fogyasztási adók; forgalmi és örökségi adók, vámok.

Államadósságok nemei, felvétele és törlesztésének módja. A fogalmak meghatározása és felosztása egész általánosságban a pénzügyi tudomány szerint. Részletesen a budget és az államjövödelmek egyes nemei a magyar pénzügyi törvények alapján röviden.

15. Jogi ismeretek.

Középső osztály. Hetenkint 3 óra.

Bevezetésül röviden. A jog fogalma és nemei. Köz- és magánjog. Vagyonjog. Család- és öröklési jog. Vagyon, dolog. Dologbeli jogok: tulajdon-, zálog-, szolgalmi jog. Kötelmi jogok. Jogügyletek, szerződések és azok fajtái; letét, adás-vevés, kölcsön, bér, haszonbér, munkabér. A jogügyletek érvényességének feltétele. Jogi képviselő, meghatalmazás.

Az alsó osztályban tanult kereskedelmi ismeretek ismétlésével kapcsolatban s azok fonalán, a fontosabb határozatokra szorítkozva tárgyalandók: a magyar kereskedelmi törvény I. része, a magyar váltótörvény, a nevezetesebb külföldi törvények, eltérő intézkedéseinek tekintetbe vételével, a csődtörvény főelvei; továbbá a kézi zálogügyletekről, az uzsoráról, a részletügyletekről s az értékpapírok megsemmisítéséről szóló törvények legfontosabb intézkedései.

Felső osztály. Hetenkint 2 óra.

A már tanultak ismétlésével kapcsolatban a fontosabb határozatokra szorítkozva, tárgyalandók: a magyar kereskedelmi törvény II. része; az ipartörvénynek az iparrendszerre vonatkozó elvi határozatai és főbb intézkedései; a vízi s a vasuti jog fővonnásai, továbbá a kormánynak a kereskedelemre s az iparra gyakorolt befolyását ismertetvén, a kereskedelmi s iparkamarák szervezetéről, a consuli bírászkodásról, a szabadalmi, házalási és védőjegy-ügyről, a vasárnapi munkaszünetről, s a betegsegélyző pénztárakról szóló törvényes intézkedések lehető rövid ismertetése.

16. Vegytan és áruismeret.

Középső osztály. Hetenkint 2 óra.

A vegytan fogalma. Egyszerű és összetett testek. Keverék, vegyület. Molekula, atom, molekula-súly, atom-súly. Chemiai rokonság, chemiai érték. Képletek. Hydrogén. Clór, sósav, bróm, jód, fluor, fluorhydrogén. Oxygén. Viz. Kén, kénhydrogén. Kéntrioxid, kéndioxid, kénsav. Nitrogen, ammoniak, salétromsav; levegő. Phosphor, phosphorsav, gyújtófagyártás. Arsen, arsenes-sav és arsen-sav, auripigment és realgar. Antimon, antimontrisulfid. Bór- és bórsav. Carbonium-csoport, gyémánt, graphit, ceruza, faszén, csontszén, korom, kőszén. Szénoxid és széndioxid; a láng és az égés; szénsulfid. Silicium. Siliciumdioxid és az idetartozó drágakövek.

A fémek általában. Bázisok, savak, sók, Natrium, natriumoxid és hidrat. Konyhasó, natriumsulfát, salétrom. Borax. Szoda, szoda bicarbona. Vizüveg. Kalium, kaliumhydroxid, kaliumchlorid, kaliumsulfat, kaliumjodit, kaliumchlorat, kalisalétrom, puszkapor. Hamuzsir, kaliumsulfat. Ammoniumchlorid, ammoniumsulfat, ammoniumcarbonat. Calciumchlorid, calciúnoxid; mész, cement, chlor-mész, gipsz, mészkő, mészégetés és mészoltás. Bariumchlorid, bariumsulfat. Magnesium, magnesiumchlorid, magnesiumoxid, magnesiumsulfat, magnesiumcarbonat. Zink, zinkchlorid, zinkoxid, zinksulfat. Réz, rézchlorid, rézoxidul és rézoxid, rézgalic, rézcarbonat; réztartalmu festékek. Ólom, ólomoxid, ólomcarbonat, ólomchromat. Betüöntvény, sörét. Higany, higanychlorid, higanychlorür,

higanyoxid, higany-szulfid (cinnober). Ezüst, ezüstchlorid, ezüstnitrát. Arany, aranychlorid. Bismuth, bismuthnitrát. Aluminium, aluminiumoxid s a megfelelő drágakövek, aluminiumsulfat, timsó. Agyag és agyagárú üveg és üvegárú. Vas és vasárú; vaschlorid, vasoxid, vashydroxid, vasszulfidok, vasgálic, vascarbonat. Nikkel; cobaltchlorür, smalte, kobaltkék. Mangansuperoxid, kaliumpermanganat. Chromoxid, chromsav, kaliumchromat. Platina, platinachlorid. Ón, ónchlorür, ónchlorid, óndioxid, óndiszulfid, (musir arany). Ásványi festékek és drágakövek.

Felső osztály. Hetenkint 3 óra.

A szerves vegytan elemei, kapcsolatban az árúismeret s a vegyészeti technológia bevonható részeivel. A szerves vegyületek alkotó elemek. A szénvegyületek. Methan, petroleum, világító gáz, chloroform. Benzol, toluol, naphtalin, antracén. Illanó olajok és gyanták, kaucsuk és guttapercha, kámfor. Alkoholok; methyalkohol, aethyalkohol, szesz és szesz italok. Glycerin, nitroglycerin és dynamit. Szénhydratok; cellulose, kapcsolatosan a papirgyártás, robbanó gyapot és collonium, gummi; keményítő, kapcsolatosan a gabonaneműek, rizs és szágó. Szőlőcukor (méz). Nádcukor és a cukorgyártás. Phenol, hangyasav, ecetsav, (ecetgyártás); palmitinsav, stearinsav, oleinsav, kapcsolatosan a zsiradékok, gyertya és szappangyártás. Művaj, borkősav, citromsav, salycilsav, csersav és cserzőanyagok, kapcsolatosan a bőrgyártás. Sárga vérlugsó, vörös vérlugsó, cyankalium. Festőanyagok, növényi és állati festékek. Anilinfestékek. Alkaloidok, kapcsolatosan kávé, tea, kakao, dohány, fűszerek. Protein anyagok, kapcsolatosan az állati tápláló anyagokkal (halak, rákok, osztriga, tej, vaj, sajt, husárú és husconservek).

A fonásra és szövésre alkalmas rostok: fonalak és szövetek. Faárú.

17. Szépirás.

Alsó osztály. Hetenkint 2 óra.

A folyóírás rendszeres tanítása és gyakorlása; rond- és díszírás.

A tantárgyak és heti órák.

Sor	Tantárgy	A heti órák száma			
		alsó	közép	felső	össze- sen
		osztályban			
1	Vallástan	1	1	1	3
2	Magyar nyelv és irodalom . .	4	3	3	10
3	Német nyelv	4	3	3	10
4	Francia nyelv	4	3	3	10
5	Földrajz	2	2	2	6
6	Történelem	2	2	2	6
7	Mennyiségtan és pol. számtan .	2	2	2	6
8	Természettan	2	—	—	2
9	Kereskedelmi számtan	4	3	4	11
10	Irodai munkálatok	1	2	2	5
11	Könyvviteltan	—	3	3	6
12	Kereskedelmi levelezés	2	2	2	6
13	Kereskedelmi levelezés	2	—	—	2
14	Közgazdasági ismeretek	—	2	2	4
15	Jogi ismeretek	—	3	2	5
16	Vegytan és áruismeret	—	3	3	6
17	Szépíráás	2	—	—	2
	Összesen	32	34	34	100

VII.

A jövő tanévben használandó tankönyvek.

ALSÓ OSZTÁLY.

- Dr. Koltai-Zilahy, A prózai írásművek fejlődése.
 Dr. Schack-Hauser, Német olvasókönyv és nyelvgyakorló I.
 6. képes kiadás.
 Dr. Schack-Hauser, Német nyelvtan, 4. kiadás.
 Jónás J.-Dr. Schack, Keresked. Levelező.
 Laczkó-Honti, Francia nyelvtan és ker. levelező I. 2. kiadás.
 Kirchner-Pataki, Földrajz I.
 Kerekes Gy., Történelem I.
 Dr. Beke M., Algebra.
 Lengyel S., Mértan.
 Kovács J., Fizika. Felső kereskedelmi iskolák sz.
 Bogyó-Havas, Kereskedelmi számtan I.
 Trautmann, Kereskedelemisme.

KÖZÉPSŐ OSZTÁLY.

- Dr. Koltai V., Poétika.
 Dr. Schack-Hauser, Német olvasókönyv és nyelvgyakorlat.
 5. képes kiadás.
 Dr. Schack-Hauser, Német nyelvtan, 4. kiadás.
 Laczkó-Honti, Francia nyelvtan I.
 Bartos-Chovancsák, Francia nyelvtan és olvasókönyv II.
 Dr. Kovács J., Francia keresk. szótár.
 Dr. Schack-Jónás, Kereskedelmi levelező.
 Kirchner-Pataki, Földrajz II.
 Kerekes Gy., Történelem II.
 Dr. Beke M., Algebra.
 Lengyel S., Mértan.
 Havas-Bogyó, Keresk. Számtan II. III. r.
 Schrön-Stocek, Logarithmusi táblák
 Bún S., Az egyszerű és kettős könyvvitel tankönyve.
 Matavovszky, Vegytan — áruisme.
 Dr. Hermann S., Ker. és váltójog.
 Dr. Pisztóry M., Nemzetgazdaságtan.

FELSŐ OSZTÁLY.

- Dr. Koltai V.-Sassi Nagy L. és Mészáros S., A magyar
nemzeti irodalom története.
- Dr. Schack-Jónás, Kereskedelmi levelező.
- Dr. Schack-Hauser, Német olvasókönyv III. r. 5. képes kiad.
- Dr. Schack-Hauser, Német nyelvtan. 4. kiadás.
- Bartos-Chovancsák, Francia nyelvtan és olvasókönyv II.
- Kovács S. János, Francia levelezés 2. kiadás.
- Kovács S. János, Francia keresk. szótár.
- Kirchner-Pataki, Földrajz III.
- Kerekes Gy. Történelem III.
- Bogyó-Havas, Keresk. Számtan II. III. r.
- Bogyó-Havas, Táblák a pol. számtanhoz.
- Bogyó-Havas, Politikai számtan.
- Schrön-Stocek, Logaríthmusi táblák.
- Bún S., az egyszerű és kettős könyvvitel tankönyve.
- Dr. Hermann S., Ker. és váltójog.
- Dr. Pisztóty M. Nemzetgazdaságtan.
- Matavovszky, Vegytan és áruisme.

Jegyzet. Az összes osztályokban valamennyi tankönyvekből a *legújabb kiadás* használandó.

VIII.

Kivonat a Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola szervezeti szabályzatából.

Az intézet címe, célja, tanterve.

1. §. Az intézet címe: Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola.

2. §. Célja és rendeltetése, hogy ne csak a szűkebb lokális körre szorítkozva, hanem országos jelentőségre törekedve, hazafias és erkölcsös szellemben oly ifjakat neveljen a magyar kereskedelemnek, kik majdan mint kereskedelmi tisztviselők és mint önálló kereskedők úgy általánosan, mint szakműveltségük, valamint gyakorlati képzettségük szempontjából a kor magas fokú igényeinek megfeleljenek.

Feladata továbbá az intézetnek, hogy általános műveltség mellett a kereskedelmi ismeretek és képességek elsajátítását lehetővé tegye olyan ifjaknak is, kik nem a kereskedői, hanem mezőgazdasági vagy iparos, vagy a kereskedelmi tudományokban jártasságot feltételező más pályára készülnek és a kor gazdasági irányában megfelelően, a kereskedelmi szellemben művelteni s a kereskedelmi tudományokban képeztetni óhajtanak.

3. §. A belső szervezetet illetőleg az intézet minden tekintetben azon alapon áll, mely a három évfolyammal (alsó, középső és felső osztálylyal) bíró felső kereskedelmi iskolák számára a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszteriumnak 1895. évi augusztus hó 20-án 44,001. szám alatt kelt rendeletével részletesen kijelöltetett.

4. §. Az idézett szervezeti rendeletben körülírt tantervet, valamint e tantervnek nevezett miniszterium által később netán elrendelendő módosítását az intézet magára nézve kötelezőnek ismeri. Attól akár kötelezőkül tekintendő tantárgyakra nézve, akár a tananyag részletes felosztását illetőleg, az intézet felső helyen kieszközlendő engedély alapján csak annyiban fog eltérni, amennyiben azt fontos helyi, vagy más figyelmet érdemlő körülmények, multhatatlanul szükségessé teszik.

Semmi esetre sem engedtetik meg eltérés a hivatalos alaptervtől oly irányban, hogy akár a feldolgozandó tananyag mennyisége és foka, akár az abban kötelezőknek nyilvánított tantárgyak száma leszállítottassék.

5. §. Szervezete és tanterve alapján az intézet által érettségi bizonyítvánnyal elbocsátott ifjak a szorosabb értelemben vett kereskedői pályán kívül a tisztviselők minősítéséről szóló 1883. évi I. t.-c. értelmében több rendbeli közhivatal elnyerésére, továbbá gazdasági intézetek s a műegyetem megfelelő collégiumának látogatására is minősítve vannak és végül amennyiben az intézetbe lépésük előtt 4 közép- vagy polgári iskolai osztályt jó sikerrel végeztek, jogosítvák, hogy hadkötelezettségöknek mint egyévi önkéntesek feleljenek meg.

Fentartás, felügyelet.

6. §. A Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola fentartója a nagykanizsai izr. hitközség.

7. §. Az intézet feletti felügyeletet a nm. vallás és közoktatásügyi, valamint a nm. kereskedelmi és közlekedésügyi miniszteriumok e végből kirendelt közegeik által gyakorolják.

A szűkebb felügyelet gyakorlása az intézetet fentartó nagykanizsai izr. hitközség előjárósága kebeléből választott iskolaszékre van bízva.

A tanulók.

20. §. Tanulókul felvétetnek az első (alsó) osztályba:

a) oly tanulók, kik a gymnasium-, reál- vagy polgári iskola 4-ik osztályát legalább elégséges sikerrel bevégezték és ezt bizonyítvánnyal igazolják.

b) a 2 és 3. (középső és felső) osztályba csak oly tanuló vétetik fel, ki az előző osztályt ugyanezen vagy vele egyenlő fokú szakiskolát legalább is elégséges sikerrel bevégezte.

E szabály alúl eltérés csak a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnál kieszközölt engedély alapján engedhető meg.

21. §. A rendes tanuló osztálya összes kötelező tárgyait kötele hallgatni, hasonlókép tartozik eljárni ama nem kötelező tantárgyak óráira, melyek hallgatására az év elején önkényt jelentkezett

Tanév, vizsgálatok.

22. §. A tanév szeptember 1-én kezdődik és tart június hó végeig. A tanulók szabályszerű felvétele szeptember 1—3 közt történik. Az ezen időn túl jelentkezők felvételére nézve szintén a 3. §-ban említett miniszteri rendelet irányadó.

23. §. Január 31-én a tanulóknak előmenetelüket és erkölcsi viseletüket kimutató értesítők adatnak ki, melyek a szülőknek vagy gyámoknak bemutatandók és ezeknek sajátkezű aláírásával ellátva, az új szorgalomszak első hetében az osztályfőnöknek visszaadandók.

24. §. A tanév végén tartandó vizsgálatok nyilvánosak. A felső osztályt bevégzett növendékek a kormány küldöttjei jelenlétében érettségi vizsgálatot tesznek, mely után előmenetelük szerint „jelesen felelt meg”, „jól megfelelt”, vagy „nem felelt meg” osztályzatú bizonyítványt kapnak.

25. §. Az érettségi vizsgálat szó- és írásbeli. Az intézet igazgatója a közoktatásügyi miniszternél legalább egy hóval a vizsgálat előtt felterjeszti az írásbeli vizsgálat számára az illető tanárok által kitűzendő feladványokat

IX.

Fegyelmi szabályok.

a Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola tanulói számára.

I. A tanulók kötelességei általában.

1. §. Minden tanuló köteles erkölcsös életével, illendő magaviseletével és szorgalmával úgy saját, mint az intézet becsületét megővni. Kerülnie kell tehát mindent, mi az erkölcstelenség, neveltlenség, vagy durvaság bélyegét sütné jellemére a házi és iskolai, valamint a társadalmi életben egyaránt. Az erkölcsös élethez a vallás buzgó gyakorlata is tartozik.

2. §. Társai iránt minden tanuló barátságos, békés indulatú, előzékeny és minden tekintetben türelmes legyen s iparkodjék minden olyast kerülni, mi az egyetértést megzavarhatná. Ha a tanuló bármely módon sértve vagy károsítva érezné magát társai által, osztálya főnökéhez forduljon; magának elégtételt vennie nem szabad.

3. §. Oly egyénnel, kiknek társasága a tanuló becsületére vagy erkölcsére káros vagy épen veszedelmes befolyást gyakorolhatna, tilos érintkeznie. Tilos tehát a társalgás az elbocsátott vagy kizárt tanulókkal is.

4. §. A legszigorúbb büntetésre méltó az a tanuló, ki vétkes gondolkodásmódja és érzületének nyilvánítása által társai erkölcsreit rontja, vagy ezeket erkölcstelen cselekvésre, hazugságra, engedetlenségre csábítja.

5. §. A cél, mely a felső kereskedelmi iskola tanulói elé van tűzve, csak kitarító, megfeszített szorgalommal érhető el. A tanuló szorgalma ne csak külső legyen, s ne szorítkozzék csupán feladatai teljesítésére, hanem mélyebb kötelességérzetből eredjen s az idő s a művelődésére nyújtott eszközök lelkiismeretes felhasználásában nyilvánuljon.

6. §. Az illem és tisztesség iránti érzék minden tanulóban feltételezzetetik. A társaival és más személyekkel való érintkezésben törekedjék a tanuló szerény, illendő magaviseletre, s használjon művelt emberhez méltó beszédmódot. Öltözete s egész viselete legyen egyszerű és tiszta.

7. §. A tanuló az igazgatónak s az intézet minden tanárának úgy az iskolában, mint azon kívül, engedelmességgel és tisztelettel tartozik. Midőn a tanár a terembe lép, úgyszintén, midőn távozik, valamennyi tanulónak fel kell állania.

Kötelesek a tanulók az iskolaszolga irányában is illendően viselni magukat, s ha az tisztét teljesíti, kötelesek neki engedelmeskedni.

8. §. Elváratik a tanulóktól, hogy mindenki, de különösen a helybeli tanintézetek tanárai és tanulói, hatósági és egyéb, az értelmi osztályhoz tartozó személyek iránt kellő tisztelettel és udvariassággal viselkedjenek.

9. §. A tanulók az iskolán kívül is alá vannak vetve az iskolai fegyelmi hatóságának, melyet az igazgató a tanári karral együtt gyakorol.

II. A tanulók kötelességei az iskola iránt.

10. §. Minden tanuló köteles az előadásokat pontosan látogatni, a szükséges iskolai könyveket és szereket magával hozni. Oda nem tartozó dolgok, amennyiben az azokkal való foglalkozás a tanulók figyelmét az előadástól elvonná, elkoboztatnak. Tartoznak egyszersmind a tanulók iskolai szereiket, könyveiket, füzeteiket rendben és tisztán tartani.

11. §. Előre látható akadályoztatás esetében az engedély a távolmaradásra egy órára az illető tanártól, egy napra az osztályfőtől, hosszabb időre az igazgatótól kérendő, az ok a szülők, vagy azok helyettesei által írásban, vagy szóval előadatván.

12. §. A tanórák elmulasztása csak betegséggel és pedig csupán csak az orvosoknak, a szülőknek, vagy azok helyettesei bizonyítványa alapján menthető ki. Mikor a tanuló újra iskolába jő, köteles a mulasztás okát az osztályfőnél hiteles bizonyítvánnyal igazolni. Ha a tanuló előzetes bejelentés és engedély nélkül egy hétig kimarad, az iskolából kilépettnek tekinthető, s a névsorból kitörölhető. Az órák látogatását illető kötelezettség kiterjed a nem kötelezett tantárgyakra is, melyek látogatására a tanuló az év elején jelentkezett. Az ilyen tanfolyamból való kilépés az igazgató és a szaktanár beleegyezése nélkül tilos.

13. §. Ha a tanuló valamely ragályos bajban: valóságos himlő, bárányhimlő, vörheny, kanyaró, diphteritis, szamarhurut, egyiptomi szembaj, szenvedett volna, felgyógyulása után az iskolába csakis akkor léphet be ismét, ha teljes felgyógyulását és ragálymentességét kezelő orvosa által kiállított bizonyítvánnyal az igazgatónál igazolja. A szülők és helyetteseik kötelesek a tanulót az iskolától távol tartani, ha az odahaza ragályos betegségben levőkkel érintkezett. Ily esetben is a tanuló csak a fentebb említett orvosi bizonyítvány bemutatása mellett jöhet ismét az iskolába.

14. §. A szülőknek vagy helyetteseiknek egyszerűen névjegyre írott közlései nem fogadtatnak el.

15. §. A felügyelet gyakorolhatása végett tartoznak a tanulók lakásukat, annak változtatását, s azt az egyént, akinek gondviselése alatt állnak, az igazgatónak és az osztályfőnöknek bejelenteni.

16. §. Az iskolai év elején az osztályfő minden tanulónak kijelöli helyét az osztályteremben, figyelemmel a tanuló látó és hallóképességére és esetleg más alapos óhajására. Helyet változtatni vagy cserélni, csak az osztályfő engedelmével szabad.

17. §. A tanóra kezdetét jelző csengetés után minden tanuló tartozik a terembe menni, helyét csendben elfoglalni és a tanár belépését kellő magatartással bevárni. Előadás alatt csend és figyelem követeltetik: mindennemű zavarás, ideértve a kijárást is, tiltva van. Szellemileg minden tanuló együtt dolgozzék a kikérdezésnél, felelni azonban csak a kérdezettnek szabad; a súgás vagy beleszólás szigorúan tiltva van. A dolgozatokat minden tanuló önállóan készítse el; feladatot mástól leírni s általában bárminemű csempészetet elkövetni tilos.

18. §. Az egyes tanórák közti időben meg van engedve az illedelmes társalgás és mozgás; ellenben a futkározás és zajongás a legszigorúbban tiltva van. Az osztályban lévő tanulók mindenkor helyeiken tartoznak maradni, az iskolatábla befirkálása, előadáson kívül a dobogóra lépni szigorúan tiltatik.

19. §. Szintén tiltva van az intézet helyiségei előtt való álldogálás is. Óráközben az intézetből a tanulóknak csak az osztályfő engedelmével szabad távozni.

20. §. A dohányzás szigorúan tiltva van.

21. §. Az intézeti épületnek és minden tartozékának tisztaságára a tanuló is köteles ügyelni. A falak, padok és egyéb bútorok megrongálása, befirkálása fegyelmi kihágásnak és egyszerűsmind kártételnek tekintetik. Mindennemű kár, melyet a tanulók az iskolai szerekben vagy egyéb tárgyakban tesznek, az illetők által és ha ki nem tudódnának, az egész osztály által megtérítendő. Ha a kártevés rosszakaratból vagy pajkosságból történt, a vétkes fegyelmi büntetés alá esik.

22. §. Egyleteket művelődés céljából alapíthatnak a tanulók az igazgatóság engedélyével; az iskolán kívül álló társulatoknak azonban tagjai nem lehetnek. Színház és nyilvános multságok látogatására minden egyes alkalommal az osztályfőtől kell engedélyt kérni.

23. §. Könyvek vagy más tárgyak elárúsítása, cserélés, a szülők vagy helyetteseik engedelmével nélkül tilos; éppen úgy tiltatik az adósságcsinálás Pénzt gyűjteni az intézet növendékei között bárminemű célra csak az igazgató engedelmével szabad.

III. Fegyelmi büntetések.

24. §. Az előző pontok tiltó szabályai ellen elkövetett tények büntetés alá esnek. Az iskolán kívüli viselet hasonlóképpen

a fegyelmi törvények alá tartozik; e szerint minden az iskola céljával és méltóságával ellenkező cselekmény, pl. kávéházak, korcsmák és más nyilvános helyek látogatása szigorúan fenyítettik.

25. §. A fegyelmi szabályok áthágására mérendő büntetések fokozat szerint a következők: a) megintés, illetőleg megdorgálás az illető tanár által; b) a tanulók elkülönített helyre való ültetése, illetőleg kiállítás; c) nyilvános megfeddés az osztályfő által; d) élesebb feddés az igazgató által; e) a tanulónak a tanári szék elé idézése s a kizárással való fenyegetés; f) kizárás az intézetből, melyről az iskolaszék és a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium értesítetnek.

Ezekon kívül alkalmazható a körülményekhez képest egyéb büntetés is, úgymint az iskolában való marasztalás, mely felügyelet alatt végzendő komoly szellemi munkával köttetik össze, továbbá házi fogság alá helyezés, melynek kiállta a szülő vagy gazda bizonyítványa által igazolandó.

26. §. A harmadfoku büntetésről már a szülő vagy helyetese értesítést nyer.

Tandíjmentes tanulók, kik erkölcsi viseletből kevésbé szabályszerű érdemjegyet kapnak, vagy hanyagságuk által ki nem elégitő tanulmányi előmenetelt tanúsítanak, elvesztik a tandíjmentességet.

IV. Befejező megjegyzések.

27. §. Ezen törvénynek az intézet minden növendéke alá van vetve, s alóluk senki, még a szülők sem menthetik fel őket.

28. §. Ugyancsak e törvények kötelező erejével bír minden olyan szabály és utasítás, melyet az igazgatóság, a tanári karral s az iskolaszékekkel egyetértve, esetleg később ki fog hirdetni.

29. §. A fegyelmi szabályok ezen szövege 2 példányban minden tanulónak kiadatik, melyek egyike a szülők által aláírandó és azután az osztályfőnek bemutatandó. A tanév kezdetén a fegyelmi szabályok a tanulók előtt felolvastatnak, s azok nem ismerése mentő ürüggyel el nem fogadatik.

VIII.

Tanulmányútunk Bosznia és Hercegovinába.

A tanítás legpraktikusabb módja az élet jelenségeinek közvetlen feltüntetése. Közvetlenül rámutatni azokra az erekre, amelyekben az életet, az életnek különböző körülményeit alakító faktorok pezsgő sietéssel rohannak a haladás fokozatos törvényszerűsége szerint. Látni az életet a maga valódi formájában, az eszközöket, melyekkel az emberek a létért folyó nagy küzdelmet végig harcolják. Ezeknek közvetlen szemlélésénél nincsen jobb tanulmány, mert ebből nyerhetünk újmutatást az igazi életre.

Az igazi élet azonban nem mindenütt egyforma. Nem is lehet. Hiszen az élet nem más, mint az emberek tevékenységének összege, az emberek tevékenysége pedig viszonyaiktól, körülményeiktől függ. A viszonyok és körülmények pedig vidékek szerint mások és mások, tehát közvetve az élet is vidékek szerint változik. Más kultúrája van pl. Angliának, mint bármely más országnak. A kultúrában, az életben minden országnak megvan a maga speciálitása. Sőt tovább megyek. Egy és ugyanaz az ország vidékei is más és más kultúrával bírnak. Nem kell messze mennünk, maradjunk Magyarországon. Milyen más az élet a hegyvidéken, mint az alföldön. Pedig egy országba tartoznak, ugyanazok a törvények érvényesek mind a két vidék lakóira. Önként következik már ezekből, hogy mennél több vidéket ismerünk, mennél több viszony és körülmény közé jutunk, annál jobban közeledünk annak az óriási fogalomnak a megértéséhez, amelyet úgy hívnak, hogy „élet“.

Nagyon is érthető tehát a tanintézetek ama mozgalma, hogy tanulóikat tanulmányútra viszik: látni, hallani. Alkalmat adnak nekik ezzel arra, hogy mielőtt kilépnek ők is az élet sodró forgatagába, aktív részt vegyenek a nagy versenyben, némileg megedzzék, felvértezzék magukat az idegenben gyűjtött tapasztalatokkal.

Az életre oktatnak ugyan bennünket az iskolában is. Különösen a kereskedelmi iskolában, ahol szakszerűen ismertetik

azt a nagy konkurenciát, melyet az érdekeikért küzdő emberek végigharcolnak. Mindezt azonban a teoria, az elmélet alapján vizsgáljuk. Mily távol esik azonban ez az igazi élettől, a kenyér-okozta igazi forradalomtól. Más felemelkedve az elméletek magaslátára, levonni az életre vonatkozó okoskodásokat, s más leszállni a való élethez, s közvetlenül vizsgálni a tényeket. Általánosan ismert kifejezés ez: „Szépen veszi ki magát papíron“. Nem tekintve e mondat rossz magyarságát, igazán mély igazságot rejt ez magában. Más az élet papíron, s más a valóságban.

Ez indította iskolánk vezetőségét arra, hogy ez évben egy nagyobb tanulmányi kirándulást tervezzen, amelyet a husvéti szünetben tettünk meg. Bosznia-Hercegovina, a dalmát és magyar tengerpart voltak a kijelölt útirányok. Ennél jobb útirányt bizony alig választhattak volna. Az elért tanulmányi eredmény igazolja, hogy útunk látnivalóiban gazdag volt S komoly gondot okoz most, ezt mind élethűen leírni, s kétkedem, hogy ez sikerül majd. Bizonyos azonban, hogy aki tanulni jött velünk, aki tapasztalatokat akart az úton gyűjteni, erre bő alkalma volt. Akik pedig a kirándulást szórakozási eszköznek tekintették, azoknak részére természetesen tanulmányi eredménnyel nem szolgált. Hisz' ezt nem is keresték. Ők se menekülhettek azonban a tanulás elől. Ott volt ez minden kis helyen: önkénytelenül is tanulni kellett. Általában elértük célunkat. A nagy többség tapasztalatokkal gazdagodva jött haza.

Most pedig átadom a szót intézetünknek egyik, a tanulmányútban résztvett tanulójának, hadd mondja ő el közvetlen tapasztalatait élénk bizonyosságúul annak, hogy mily hatással van ily tanulmányút a tanulni akaró növendékre.

Domány Ármin.

* * *

A megállapított útiterv szerint április 11-én reggel 5 óra 6 perckor indultunk el 18-an Balog Dezső és Domány Ármin tanár urak vezetésével a nagykanizsai pályaudvarról Zágráb felé. Direktkocsit kaptunk, s így utunkat Zágrábig nem kellett megszakítanunk.

Amint Zágráb felé közeledünk, már feltűnnek a hóval borított zágrábi hegyek. Ezek kísérnek bennünket ezután végig, míg $\frac{1}{4}$ 11 órakor d. e. Zágráb gyönyörű állomásánál elértünk utunk első stációjához.

A városba befelé menve három szép, egymásután következő park köti le figyelmünket. Az Akadémiai, Zrinyi és Ferenc József park. Jól gondozott sétahelyek ezek, amelyek igen széppé teszik a vasútra vezető utcát. De gondosan vannak ápolva maguk az utcák is, amelyek a szép, modern házak között vezetnek. A kellemes benyomást növeli még az a szabályos rendezettség, amely szerint ezek a nagy, 3, 4, sőt 5 emeletes házak épültek. Egész Zágráb az ő forgalmas utcáival, mesés épületeivel egy Budapestet kisebb kiadásban, tár élénk. A város élénkségét,

szépségét vizsgálva, értünk el a Jelacic-térre. Nagy kiterjedésű tér ez, amelynek piac jelleget kölcsönöznek a zöltség és gyümölcsárús sátrak, kosaraik mellett élénken hadonászó kofák. Egy-egy helyen guggolva ül egy fezes bosnyák, előtte nagy szamovárszerű rézedény, amelyben kávé fő. Ezek kávéárúsok. A tér közepén magas alapzaton egy lovas bronzszobor áll ezzel a felírással: „Ban Jelacic 1848.“ Hatalmas alkotmányban örököltette meg a horvát hazaszeretet népszerű vezérének emlékét. Mintha most is harcra hívna, szinte ott lebeg ajkán a csatakiáltás. Kezében kivont kard, amellyel Magyarország felé mutat, szimbolizálva azt, hogy onnan jön a veszély a horvát népre. A horvát nagy sovínista! A bronzló pedig élni látszik, szügyébe vágja fejét, lába izmai megfeszülnek, mintha vágtatni akarna.

Innen egy emelkedő utcán a dómhoz mentünk. Nagy, hétértornyú gótikus és renaissance stílusú épület. Igen magas tornyai vannak. A földtől kezdve a csúcsig kb. 60 méter magasak. A templom főbejárója előtt tér van, melyen egy magas karcsu oszlopon aranyozott Mária szobor áll. A homlokzat szenteket, püspökségi és horvát nemzeti cimereket ábrázoló domborművekkel van díszítve. Általában igen egyszerű külseje van a templomnak. Belül azonban fényes, szép berendezésű.

10 óriási oszlop tartja a templom gótikus menyezetét. Szemben a főbejárattal van a főoltár, ekörül félkörben a papok padjai vannak elhelyezve. Az első két oszlop mellett van az érsek díszes, menyezetes és a bánnak valamivel egyszerűbb menyezet nélkül való széke. 6 mellékoltára van a templomnak. A bejáratnál balra van az 1696-ban készített szószék, szép márvány szobrokkal. Művészi képeket azonban hiába keresünk. A templom belsőjének megtekintése után a toronyba mentünk fel. 5 percig tart az út a toronyba, szük emberszélességű csigalépcsőn felfelé. 214 lépcsőfokot számláltunk meg az óriási nagyharangig. Itt az első balkonra mentünk ki, amely az egész tornyot körülöleli. Remek kilátás nyílt innen a városra. Jobbra a hóval borított hegyek zárták el a látóhatárt. Elmosódott körvonalakban, csak távcsővel kivehetően látszik a Szljeme 1035 m. magas csúcsa. Előttünk a nyüzsgő város, amelynek utcáin a sürgő-forgó emberek csak kis egereknek látszottak. Innen kibontakozik a város egész szépsége. Körülbelül 35 m. magasan voltunk a földtől. Látjuk a parlamentet, a gázgyárat, a színházat és a vörös téglafalú, kéttornyú főpostát. Sokáig gyönyörködtünk az előttünk elterülő látványban. Minden oldalról feltűnik egy-egy pont, mely figyelmünket leköti, vezetünk alig győz kérdéseinkre felelni.

Betelve a szép kilátás szemlélésével, az Ilicára mentünk. Ez Zágráb legforgalmasabb, s legszebb utcája. Nagyszerű kirakatok, modern berendezésű, nagy üzletek hirdetik itt a pezsgő kereskedelmi életet, amely e városban lüktet. Az Ilicában van a sikló, amely az óvárosba visz. Az Ilica megszemlélése után a Frankopanska utcába tértünk, ahol a tudomány és művészet

templomai valósággal össze vannak gyűjtve. Itt van az oszloppokkal díszített, renaissance stílű Horvát Nemzeti Színház, ettől jobbra az egyetem, közöttük fákkal körülvéve Szt.-György nagy bronzszobra áll, mint dárdájával legyőzi a sárkányt. Az egyetem mögött az óriási gimnáziumi épület van. Nemcsak gimnázium van ebben az épületben, hanem reál is. A színház mögött pedig a „Kolo“ énekiskola van. A kultúra, a haladás ez oszlopai egy rakáson igazán sok látni valót adnak a tanulni akaró szemlélőnek. Majd az Ilicába mentünk vissza. Siklón felmentünk az óvárosba, amely egy magas emelkedésen fekszik. Hirtelen megváltozik a kép. Az új, a modern Zágráb nagyszerű épületei mellett szinte eltűnnek az óváros ódon, kicsiny épületei. A pezsgő élet közepéből egy kriptába tértünk. Mindjárt az egyik ház sarkán egy különös alakú sarokkő vonta magára figyelmünket. Vezetőnktől megtudtuk, hogy az egy befalazott szobor. Gubec Mátyásnak a lázadó parasztvezérnek a szobra. A lázadás leverése után falazták be a szobrot fejjel befelé. Azóta az a szobor örök intőjelül ott maradt.

Ebéd után, d. u. 2²² indultunk el gyorsvonaton Zágrábból Boszna-Bród felé. Sziszeknél átmegyünk a Kulpa, majd a vele bővült Száva hidján. Innen kezdve a termékeny Szávavölgyben halad vonatunk. Nemsokára a baloldalon feltűnik a Pozegai hegyek elmosódott körvonala.

Sunja állomás után azonban vonatunknak, a nyílt pályán hirtelen meg kellett állnia. A mozdonyban egy cső megrepedt, s emiatt 1½ órai veszteglésre voltunk kényszerítve, amíg egy segédmozdony értünk jött. Tudtuk már, hogy a Boszna-Bród-Szerajevo csatlakozást elkéstük és hogy az éjjel 1 órakor induló vonattal leszünk kénytelenek Szerajevó felé menni. Bród felé menve egyre sűrűbbek lesznek a fatelepek, különösen Okucaniban láttunk nagyot, amely valószínűleg faházieszköz gyárral is kapcsolatban van. Ezekből a fatelepekből következtethetjük azt, hogy a nép jövedelmének főforrása a fakereskedés.

Este ¼9-kor értünk Bródba. Kellemes, enyhe idő volt s így elhatároztuk, hogy a kb. ½ órányira fekvő Boszna-Bródba az utat gyalog tesszük meg. Annál is inkább megtehettük ezt, mert a Boszna-Bródba menő vonatra 1 órát kellett volna várunk. Mindenütt a pályatest mellett mentünk. Átmentünk a Száván épített nagy vashidon. Roppant széles itt már a Száva. Közepén egy szigetet alkot. A híd átlépése után Bosznia földjére léptünk. Mindjárt feltűnik az ellentét a kultúra között. Kicsiny s bizony nem a legkelleme-sebb illatot árasztó korcsmák, kafának figyelmeztetnek arra, hogy túl vagyunk az európai kultúra határán. Ilyen korcsmák pedig meglehetősen sűrűen vannak. Itt-ott elszórva egy-egy emeletes ház, minden rendszer nélkül. Az utca szintén rendezetlen, sáros. Nagy örömünkre azonban megszakítva, aszfaltot is találtunk. Erről mindjárt Kanizsára gondoltunk. — A vasuti vendéglőben vacsoráztunk, s itt töltöttük el az időt 1 óráig. Ezalatt megnéztük az állomást. Szép jellegzetes bizancstíli épület.

1 óraker indultunk el II. oszt. személyvonaton Szerajevó felé. Rövid ideig alhattunk csak. A felkelő nap már 4 óra után felkeltett bennünket. S ezért hálások vagyunk neki. Nagy veszteségnek tartottuk volna, ha átalusszuk azt az időt, amikor vonatunk a leggyönyörűbb helyeken robog keresztül.

A Boszna folyó partján haladtunk. Ez sebes folyású széles folyó; tele van sziklával, azért a hajózás rajta lehetetlen. Erősen esik, vize meg-megtörik, vizeséseket, sellőket alkot. Folytonos kanyargásai miatt hidakat kellett rajta verni, így a vonat, hol a bal, hol a jobb partra csap át.

Egy szűk völgyben folyik a Boszna. Két oldalon nagy hóval borított hegyek szűkítik a völgyet, ridegek, sziklásak. Csak legelésre alkalmasak ezek, nem terem rajtok más, csak itt ott egy kis fű. Elszórva egy-egy ház tűnik fel. Érdekes, hogy azok a házak kivétel nélkül emeletesek. A földszint istálló, gazdasági helyiség, az emeleten pedig a lakóhely van.

A történelmi nevezetességű Maglajtól kezdve a hegyek már fákkal kezdenek változatossá lenni. Helyenkint egy kis megművelt föld látszik, úgy tűnik fel a kis szántóföld, mintha kézzel kaparták volna. Felséges vidék! A hatalmas sziklakolosszusok szinte félelmet gerjesztenek a szemlélőben, olyan megkapóan éreztetik a természet hatalmas alkotásainak nagyszerűségét. A vidék romantikus szépségét fokozzák a villámhasított fák, amelyek sűrűen vannak. Minden itt olyan elragadó harmóniában folyik össze, minden kis rög, amelyet a szél a hegyek lábaihoz zúdított, bizonyítéka a természet vad erejének, amellyel szemben mi oly parányi törpéknek éreztük magunkat.

Egyszere egy felséges panorama nyílik szemünk elé, amely mindnyájunk ajkára egy extázisból eredő, gyönyörteljes „Ah“-ot csal. Egy kúpalaku, sziklás hegyen egymás fölé lépcsőzetesen a jellegzetes bosnyák házak, a hegy csucsán pedig egy erődítmény volt, amely az egész vidéket uralta. A hegy tövénél pedig az erős kanyarodástól szeszélyes hullámokat vető Boszna rohan tajtékot verve. S mindez a ragyogó napfényben, amely nagy örömünkre legszebb pompájában ragyogott. S tovább tovább mindig szebb és szebb természeti tünemény köti le figyelmünket. Vizesések, szeszélyes alakú sziklák élénken ragadják meg a szemlélőt.

Egy alagút elhagyása után a zenicai vastelep mellett haladunk el, majd vonatunk Zenicán áll meg. Reggelink elfogyasztása után tovább megyünk, utunk ismét a legszebb helyeken visz keresztül.

Szerajevóhoz közeledve a növényzet mind dúsabb lesz, Kakanj állomás után pedig a völgy határozottan termékeny. Ezen a termékeny völgyön haladtunk, míg $\frac{1}{2}$ 11 óraker d. e. Szerajevóba értünk.

Nagyon szép völgyben fekszik Boszna fővárosa. Közepén egy gyönyörűen szabályozott folyócska, a Miljačka folyik végig. 9 hid vezet rajta keresztül, két oldalán szép út van. Ennek

partján mentünk, Steinitz Sándor úr vezetése mellett a város megtekintésére. Első mit megnéztünk a fedett bazár, a bezisztan volt. A kereskedelmi élet az ő primitív formájában itt érdekes. Bátran össze lehet azt a hosszú csarnokot egy méhrajjal hasonlítani, olyan nyüzsgő élet van benne. A különböző öltözetű tömeg hullámszik ide oda, itt egy fezes bosnyák, turbános török, modern európai öltözetek tarka tömege káprázik az ember szeme előtt. Mi is ez a bazár? Egy igen hosszú csarnok, amely kis bemélyedésekre van osztva. Akkorák ezek a bemélyedések körülbelül, mind egy közép nagyságú szoba. Minden ilyen bemélyedés egy üzlet. Rendszerint törökök az üzlet tulajdonosai, akik nagy nyugalommal ülnek keresztbe vetett lábakkal, a padlóra terített szőnyegen. Előttük egy bádog serpenyőben izzó parázs van. Ebben főzi meg a török elmaradhatatlan kávéját. Hosszú szárú csibukjából nagy gomolyokban fújja a füstöt. Vevője szintén leül s így nyugodtan intézik el ügyüket. Rövid és rőfös árúkat árulnak a bazárban, a tarka tömeg e fölött alkudozik. Milyen mások nálunk a modernül berendezett üzletek. Mi, akik ilyesmihez szokva nem voltunk, szinte elkáprázva állottunk a zagyva tarkaság előtt

Innen a čarsijába egy üzletekkel telt utcára megyünk. A kereskedő árúinak nagy része az utcán van egymás fölé, lépcsőzetesen elrakva. Főzelék, növények, déli gyümölcsök stb. Belül az üzleti helyiségben a fűszerárút tartja raktáron.

Furcsa benyomást tesznek az emberre a nyílt műhelyek, amelyek az utca két oldalán sorban vannak. Itt készítik a kolompárok szép réztárgyaikat, opánka (bocskor) fapapucs készítőik ülnek nagy nyugalommal s készítik árúikat. Ezek előtt is ott van a hagyományos parázssal telt serpenyő. Innen kiértünk a piacra. Azt az életet, azt a nyüzsgő, gomolygó sokaságot amint az ő tarkaságában ide, oda hullámszik, élethűen leírni nem lehet. Nem is Európában képzelem az ember magát, hanem valahol távol keleten, valamilyen exotikus földön, olyan sajtóságos keleti színezete van az itt sürgő forgó nagy embertömegnek. Feltűnik a nadrágszoknya a fátyolos török nőknél, akik elfordítják fejüket, ha mellettünk elmennek. Sok mindenfélét árulnak itt. Húst, samunát (kenyereket), iparcikkeket a legkülönbözőbb iparágakból. Kis hegyi lovak hátán nagy boglya szénát várnak vevőre. Értékes árú lehet itt a széna.

Innen a Natkovička hegyre, a várba mentünk, mely 626·5 m. magasan fekszik a tenger színe fölött. Itt megálltunk s a várost néztük magas látóhelyünkről. Jobbra a Trebević 1640 m. magas csúcsa látható hóval fedve. Előttünk a város van, amely így távolról szemlélve, még keletiesebb jelleget ölt. A 78 minarett, amely mint karcsú gyárkémény magasan tűnik elő, adja a városnak ezt a színezetet. 12 órakor voltunk a hegyen. Egyszerre a minarették balkonján megjelenik egy-egy török pap, imám s éneklő hangon kiáltja a minarett négy oldaláról „La Allah, Allah il Allah!” 4, 6, 8 órakor megismétlődik ez. Ez helyettesíti náluk a toronyórát. Allah nevével köszöntik a felkelő napot, azt kiáltják

bucsuzól a lemenőnek. A balra fekvő lapos, fafedelű s többnyire kékre festett házak észrevéttetik a szemlélővel, hogy olyan városban van, ahol a civilizáció modern értelemben csak újabb keletű.

A hegyről le, a parlament megtekintésére mentünk. 3 emeletes szép épület ez, s csak ideiglenesen parlament, mert eredetileg városházának építették. Bementünk a gyűlésterembe, amely üres volt. Lépcsőzetesen vannak a padok elhelyezve, minden ülés előtt egy ív papír. Az egyik ív tele volt rajzolva nagy, stilizált D betűkkel. Egyik képviselő nagyon unatkozott. Ugyanabban az épületben van a városi tanácssterem is. Félkörben vannak itt a tanácsosok székei. A félkörben a polgármester, s a város fő intézői ülnek. A falon 3 festmény van a város régi polgármestereiről. Három török férfi. Fadelpasić, Kapetanović és Skarić.

Ebédelni mentünk aztán. Utközben csodálkozva láttuk, hogy elszórva mindenütt kis török temetők vannak. Meg lehet őket ismerni arról, hogy a sírköveik fehérek s turbán alakú gömbben végződnek. Oldalukon török betűk. Némely temetőben csak 6—10 sír van. A város közepén, az út mellett mindenütt találhatunk egy-egy kis temetőt.

Ebéd után a dohánygyárat tekintettük meg. Vezetőnk bő magyarázattal mondta el a dohánygyártás módját. Végig vezetett bennünket a dohánygyár helyiségein s itt mutatta meg a dohány kikészítését, cigarettává való feldolgozását. Először kiválogatják a Hercegovinából bálákban szállított dohányleveleket. Megnedvesítik, hogy ne legyen törékeny. Így kerül a dohányvágóba. Az itt dolgozó munkásnak nagy gyakorlattal kell birnia, hogy géppel hajtott dohányvágóval jól elvégezhesse feladatát. A cigaretta-készítés géppel és kézzel történik. Kézzel is csodálatos gyorsasággal töltik a munkásnők a cigarettát. Nagy gyakorlat kell ehhez is. A cigaretta-készítő gép úgy van berendezve, hogy a hűvelyt is készíti, meg tölti is mindjárt. Felül megtöltik a gépet dohányval s ez szitán keresztül szaladó papirtekercsbe jut, amelyet a gép mindjárt hüvellyel alakít át olyképen, hogy egy cigaretta vastagságú csőbe kerül, amely a hengeralakúra formált papirtekercset nyomással összetapasztja. Hosszú rud alakjában jön ki a cigaretta, amelyet a gépen elhelyezett vágógép mindjárt egyenlő nagyságú darabokra vagdal. Még a cigaretta nevét is a gép maga nyomja rá. Óránként 30.000 cigarettát gyárt ez a gép. Majd a dohánycsomagolót néztük meg, ahol szintén bámulatot keltett bennünk az az ügyesség és gyorsaság, amellyel a munkásnők dolgaikat végezték. Ez itt hihetetlen biztossággal találja el a kimarkolt dohánycsomó nagyságát. Utána mér s ritkán kell elvenni belőle, vagy hozzá tenni; az ott mint egy gép, olyan gyorsan tölti meg az üres papirzacskókat dohányval, a harmadik pedig ép ily gyorsan csomagolja be. 2 érdekes intézmény van a gyárban. Az egyik a fürdő, ahol a munkások megfürödhetnek munkaidő után s ez egészségügyi szempontból nagyon hasznos intézmény; a másik egy kis épületben a törökök részére egy

szökőkút, ahol azok imádságukhoz szükséges lábmosásukat elvégezhetik.

A dohánygyárból a múzeumba mentünk, amelyet a következő sorrendben tekintettünk meg.

1. Óskori kövületek, csigák, halak s levelek lenyomatai.

2. Ásványterem. Itt egy óriási meteort láttunk. 1897. aug. 1-én hullott le Zavidban (Zvorniki megye.) Súlya 57 kg.

3. Állat múzeum. Itt bizony össze-visszaságban vannak különösen a madarak elhelyezve. Nem csuda: a múzeum épülete bizony meglehetősen kicsiny.

4. Régiségtár. Kőkorszakból való leletek, urnák emberi és állati, részben elszenesedett csontmaradványok. Majd bronzkorszakból való leletek következnek a csontvázak mellett bronzmaradványokkal.

5. Fegyvertár. A legkülönbözőbb fegyvernemek kezdetleges alakjai és fejlődöttebb kultúrára valló formái.

6. A műkincstár, itt szobrok, majolikák és ékszerek vannak elhelyezve.

Innen a török egyetemnek, a Seriat iskolának a megtekintésére mentünk. Elöl a bejáratnál mindjárt török kút van, amely minden török középületnél ott van. Itt mossák lábaikat és kezeiket a törökök. Az épület bizanci stílusban van építve. A joghallgatóknak itt egy-egy kis szobájuk van, ahol könyveik, egy asztal, szekrény és egy ágyat helyettesítő divány vannak elhelyezve. A hallgatókból lesznek a kádik (birák), akik török vallási és családi ügyekben ítéleznek.

Másnap reggel a szőnyeggyárt tekintettük meg. Az állam felügyelete és segítsége mellett működik a gyár. Egy közép nagyságú terembe lépünk, ahol sorban vannak a szövőgépek elhelyezve. Körülbelül olyan ez, mint a takács szövőgépe, csak hogy a láncfonalak nem vízszintesen, hanem függőlegesen vannak elhelyezve. A láncfonalakra kötik egyenként kézzel azokat a színes fonalakat, amelyekből a szőnyeg áll. Rendszerint argora kecske szőre, vagy selyem fonál szolgál anyagul. Ezek a szőnyegek használatlaltal értékükben nyerne, mert használat után selyem fényük jobban érvényesül. A merinoi gyapjuból készített szőnyegnek az a sajátága van, hogy ha megfordítják árnyalata sötétebb, vagy világosabb lesz. A minta ott van a munkásnő előtt kifizetve, kockákra osztva. Egy-egy kocka egy kötést jelent. A perzsa szőnyeg minden m²-jén 160,000 kötőpont van, a selyemszőnyegen 440,000. Csak magánosoknak adnak el, mert a gyár nem tud annyit termelni, hogy en gros árulhatna. Az emeleten levő másik helyiséget nem láthattuk az ott dolgozó török nők miatt.

Ezután a legnagyobb dzamiát (mosé, török templom) tekintettük meg. Amint az udvarra érünk, rögtön az előtérben látjuk a szökőkutat, amely körül nagy áhitattal mossák lábaikat a komoly törökök. A templom bejárata egy oszlopos csarnokból nyílik. Ez verandaszerű és festményekkel van díszítve. Ép akkor

egy koporsó volt ott kitéve, mellette egy török ember. A törökök halottjaikat eltemetés előtt a templom csarnokába teszik ki. Ezt a dzamiát Husrev bej 1520-ban építette, kinek holtteste a dzamia mellett levő kisebb házikóban van eltemetve. A templomba is bementünk. A szolga mindenüvé gyékényt terített elénk, mert a hitetlenek, giurnak nem szabad a szent szőnyegekre lépni. Az egész padló szőnyegekkel van leterítve. Pad, ülőhely itt hiányzik, oltáruk pedig egy bemélyedés a bejáróval szemközt levő falban. Szépen festett falai magasak, felül karzattól vannak körülvéve. A falon itt-ott nagy tábla, aranyozott török betűkkel üveg alatt. Érdekes dolog a mohamedánoknál, hogy a nők nem járnak templomba. Ez visszavezethető a török nők alárendelt szerepére.

Ezzel letelt az idő, amit Serajevo megtekintésére szántunk s 11 órakor vonatunk elindult Hercegovina fővárosa, Mostar felé.

Körülbelül ugyanaz a vidék, mint Boszna-Bród—Serajevo között. Sok helyen azonban még szebben, még elragadóbban állnak a festői sziklacsoportozatok. Pazarovic állomástól a vonat folyton emelkedő pályán halad tova. Még egy mozdonyt csatlóznak hozzá, s most már 2 mozdonnyal megyünk felfelé. Nemsokára akkora lesz az emelkedés, hogy a vonatnak fogaskeréken kell tovább haladnia. Folytonos emelkedés után 1 órakor d. u. felérünk a legmagasabb ponthoz: Iván állomáshoz. Az Iván-Planinán vagyunk, 1012 m. magas csúcson. Nagy kár, hogy hó esett s ez eltakarta előlünk azt a gyönyörű kilátást, amely innen nyílta. Be lehet az egész völgyet látni. Azonban úgy is, hóval letakarva, nagyon szép volt s sejteni engedte, hogy milyen lehet akkor, ha a gyönyörű völgynek fehér lepel helyett zöld takarója van. Az Ivan-Planina vízválasztó az Adriai és a Fekete tengerek között. Itt ered a Bosznába ömlő Treskanica és az Adria felé siető Narenta. Az állomás után mindjárt a 648. m. hosszú Ferenc József alagútba értünk. Három percig haladtunk körülbelül vak sötétségben. Azután vonatunk lefelé halad. Gyönyörű völgy következik, amelyben vonatunk gyorsan siklik lefelé. Elnyújtottan egy-egy kis faházikó van, mellette egy fatetejére erősített kis boglya széna. A szegény lakosság így védi meg a víztől féltékenyen őrzött csipetnyi szénáját.

Bradina állomástól a sebesfolyású Trzenica folyócska mellett haladunk tovább. Sziklás part között, erős lejtősödéssel rohan a folyócska lefelé. Megtörik egy-egy kiálló sziklában s tajtékot túrva esik alá a lépcsőzetesen lejtősödő mederben. Majd egy nagy vizeséshez érünk, amit mindnyájan elragadtatással szemlélünk. Mélyen alatt folyik már a víz. Medrét a sziklák összeszorítják, egész szűk lesz. Fel-fel hallatszik a víz zúgása, amint a sziklák felett elrohan.

A Lukács-szakadék elhagyása után alagút alagútát követ. Mintegy 6 alagúton megyünk keresztül. Konjica után a Narentához érünk, amelynek völgyében haladunk ezután végig. Prenj állomás mellett a Plenj festői sziklacsoportjait látjuk. Az egész

hegy egy nagy sziklának tűnik fel, kiugró csúcsokkal. Körülbelül 30 km. hosszúságban kísér bennünket ez a fenséges sziklahegység. A Narenta is szélesebb már és sajátságos kék színe van. Ilyen mesés természeti szépségek között haladva, figyelmünk állandóan le volt kötve, míg 4 alagút elhagyása után d. u. 6 órakor Mostárba értünk.

Az állomásnál a mostári „Magyar Kulturegyesület“ tagjai vártak bennünket, s felajánlották szolgálataikat.

A tiszti kaszinóban az ép ott levő késmárki gimnáziummal vacsoráztunk. Ott volt a Magyar Kulturegyesület (rövidség kedvéért ezentul M. K. E.) elnöke is, rövid beszédben fejezte ki örömét jöttünkön s ígérte, hogy az egyesület mindent megtesz majd, hogy ottartózkodásunk kellemes és hasznos legyen. Meghívott bennünket a M. K. E. helyiségébe.

Vacsora után oda mentünk el. Távol a hazától, mint egy 650 km. távolságban a Drávától, belecseppenünk egy kis Magyarországra, ahol magyarok vannak, akik örülnek nekünk. Ihlettel szállt fel keblünkéből nemzeti imánk a Himnus. Olyan édes volt ez. Hisz itt távol idegenben mindegyik magyar forró szívvel kéri hazája javát. Itt tudja meg, hogy mi az az érzés, amiről lágy zsoldárok susognak a babyloni vizek mellett, amitől az irlandi lakó elhervad a száraz földön, amitől lángra gyúlad a hideg német, s a forró francia megőrül: a hazaszeretet.

Majd hirtelen egy műsört állítottunk össze. Ugy örültek a hazai beszéd csengő szavainak, s mi velük örültünk. Intimen közeledtünk egymáshoz, mintha már nagyon régi ismerősök volnánk. Majd táncra perdültünk. Mikor csárdásra kerül a sor, mindnyájan örömmel vertük össze bokáinkat, hisz olyan ujság lehet az itt.

Reggel a római hidat néztük meg, 20 láb magasan van a Narenta felett. Még a rómaiak korából való, s az az érdekessége, hogy nem vízszintes, hanem boltozatos. Közepén sokkal magasabb. Gyönyörű kilátás nyílik innen a váosra. A molnárok hidjához mentünk innen, majd bementünk egy kis malomba. A berendezés a lehető legprimitívebb. Vizerő hajtja a két garatot, ahol a legkezdetlegesebb malomkövek őrlik a cirokmagot, amelynek lisztjéből kenyér lesz. Majd villanegyeden megyünk keresztül. Itt 5 évvel előbb még nagy pocsolya volt, s ma már gyönyörű villák következnek sorjában. Utközben több török nővel találkoztunk, akiknek érdekes viseletük van. Hosszú fekete csuhaszerű öltözet, amelynek csuklyája úgy van készítve, hogy az arcot is eltakarja. Nyilások természetesen vannak a szem és száj részére. Ezt a ruhát a francia nők hozták be, akik az okkupáció idején sűrűen jártak itt. Hogy a török férfiak inzultusaitól megvédjék magukat ők is eltakarták arcukat, de megkülönböztetésül a fentebb leírt öltözetet használták.

Megnéztük a felsőbb leányiskolát is. Modernül berendezett helyiségei méltán nevezhetők a kulturális intézmények példájának. Minden praktikus, s a célnak megfelelő.

D. u. 3 óraker kocsin a Radoboj forráshoz rándultunk ki. A forrás maga csendes, de pár lépést odább már zugva rohan az ár a sziklákon lefelé. Kiabálnunk kellett, hogy egymás szavait megértsük. Itt van mindjárt a városi vízvezeték is, amelynek megtekintése után visszamentünk a városba. A nap hátralevő részét a M. K. E. helyiségében szórakozással töltöttük el.

Másnap reggel $\frac{3}{4}$ óraker indultunk el Mostárból Gravosa felé. A már széles Narenta völgyében megyünk itt is, annak jobb partján. — Dretej előtt elérjük Počiteljt, egy gyönyörű római várat. A magaslaton félköralakban van építve, erős bástyákkal. A félkörben benn egy falucska van a hegyoldalon, amely az egész képet igen impozánssá teszi.

Gabella állomás után elhagy bennünket a Narenta. Metkovic felé folyik tovább. Szerpentineken kell vonatunknak a dalmát határhegységre felkúszni. Egyszerre itt a Karszt. Sziklás hegyvidék, amely kis törpe bokrokkal van gyéren tarkítva. Olyan rideg benyomást tesz az emberre ez a kopárság. Úgy érzi magát az ember, hogy benn van egy kriptában, ahol nincsen élet. Pedig van élet. A magasban kóválygó sasok prédára lesve tekintenek lefelé, széles szárnyaikat kiterjesztve, majd le, majd felfelé szállnak. Ez itt az élet. Még emberek is laknak itt. Kővel körülvett arasznyi kis kertekkel gazdálkodnak a kis viskókban lakó népek. Nemsokára a Popovó-polje következik. Ez egy 40 km. hosszú völgy, amelyben a Trebinjcica időszakos tava van. — Nyáron visszavonul földalatti üregeibe s magával viszi egyik specialitását, azt a halfajtát, amelynek csak zsírja van. De megtermékenyíti a földet, s a vízen keresztül is látható mesgék és parcellák mutatják, hogy szorgalmasan művelik. Azután ismét a Karszt jellegzetes vidékén mentünk tovább célunkhoz közeledve. Most fent vagyunk a Karszt tetején, midőn egy tündérvölgyet pillantunk meg; megpillantjuk az Ombla forrást (L. később) ciprusoktól körülvéve. Milyen éles ellentét! Most jövünk a kripta rideg, fagyos világából, s átmenet nélkül mintegy varázsütésre esünk bele a ragyogó élet, az elragadó vegetáció pompás birodalmába. Erős esésű szerpentineken rohanunk lefelé. Ha felnézünk a hegyre, úgy egymás felett láthatjuk az utakat, amelyeket vonatunk a nagyszerű szerpentineken megtett. Körülbelül $\frac{1}{2}$ 1-kor pedig odaértünk a tengerpartra, Gravosába.

Gravosa Ragusának, Dalmácia e büszkeségének kikötője. Jól védett öbölbe járnak be a hajók. Egy nagyobb móló nyúlik be a tengerbe, ahol a hajók túlköelve kötnek ki. Roppant nagy idegenforgalom volt most itt, s ez nem is csoda, hisz Ragusa és vidékének annyi szépsége van, hogy ezt készséggel keresik fel messze föld lakói. Különösen most a husvéti ünnepek alkalmával. Máskor valószínűleg sokkal csekélyebb a forgalom, hisz a kikötő nincsen nagy forgalom lebonyolítására berendezve. Az az egy móló nagyobb forgalomnak bizony kevés volna. Gravosában nincsen más látni való a kikötőnél, annál több van azonban

Ragusában. Körülbelül 20 percig tart az út Gravosától Ragusáig. Gyönyörű villák között, amelyek sötétzöld ciprusoktól, agavebokroktól, pálmáktól vannak körülveve, vezet az út. Itt-ott kilátás nyílik a tengerre, majd a tenger meredek partján haladunk rövid ideig. Áthaladva a Porta-Pillén, Ragusában vagyunk. Örökvárosnak nevezik ezt, mert igen régi. Régiségének nyomai ott vannak minden nevezetességén, de annak jellegét viseli magán az egész város. Bástyáktól van körülveve, ezek védték meg a régi Ragusai köztársaságot a gyakori ellenség támadásai ellen. Igen összehúzóerővel bír a bástyák a várost, amelynek utcái néhol olyan szűkek, hogy három ember egymás mellett alig fér el. Házai többnyire ódon 2–3 emeletes épületek, amelyeknek formái elárulják, hogy régi időből származnak. Főutcája élénk hely, ahol már modernebb épületek is láthatók.

Odaérkezésünkkor mindjárt hozzáláltunk a város nevezetességeinek megtekintéséhez. Az első a Onofrió kút volt, 1485-ben épült e csodálatos formájú kút. Széles henger alakú építmény, amelynek teteje félgömb alakú. A henger oldalán vannak körben a csövek, amelyekből a víz folyik. A hosszú idők folyamán azonban elrongálódott e nagyszerű remek, úgy hogy csak egy cső működik.

Az Onofrió kúttal szemközt egy régi kolostor van. Oszlopos csarnok köríti az udvart, mely parkirozva van s inkább kertnek nevezhető. Itt láttuk az első narancsfát gyümölcsrel tele. A csarnok falán régi festmények vannak bibliai alakokról és hagyományokról. Innen a főutcán áthaladva egy térre érünk, ahol Gondulicnak, a népszerű költőnek, bronzszobra van felállítva. XIV. Lajos korából való öltözetben, ihletett arccal, merengő szemekkel áll ott a költő, jobbában iratcsomót tart. A szobor mellékalakjai mifhikus alakok és alakcsoportok. Majd Ragusa kis kikötőjét néztük meg. Nagyobb hajók itt nem köthetnek ki. Csak kisebb kiránduló hajók adnak egy kis forgalmat a kikötőnek. Lacromára erre a paradicsomba való szigetre innen rándulhat ki az utazó kisebb gőzbárkákon.

Másnap reggel az Osztrák-Lloyd „Baron Gautsch“ nevű szép berendezésű, 2 emeletes hajóján kirándulást tettünk Cattaróba. Lacroma sziget mellett haladtunk el, amelynek elkerülése után kiérünk a nyílt tengerre. Előttünk csillog az Adria végtelen tükre. Az ember lelke szinte felszabadul a végtelenség láttára, ujjongó érzés vesz rajta erőt, beleolvad a természetbe. Oldalról pedig a fellegekbe nyúló sziklás hegyek elzárják a látóhatárt. E két ellentét, a tenger végtelen tükre és az égbe nyúló csúcsok felséges példája a természet változatosságának, mely ilyen, egymástól teljesen elütő ellentéteket oly közel tud egymáshoz hozni. A hegyek csúcsain itt-ott egy-egy kis vár tekint alá, lőrésai rámerednek a tengerre. Lent pedig kis fehérítő házakkal van a hegy töve úgyszólván behintve. Punta d'Ostro várral megerősített szirt elhagyása után a Cattarói öbölben, a Bocche di Cat-

taróban vagyunk. Fjordszerű öböl ez, amelyről elragadtatással szólnak az erre utazók. S ez nem indokolatlan. Az az út, amelyet a hajó ott megtesz, a természet művész kezének legreमेkebb alkotásai közé tartozik. A baloldalon fekvő part erődökkel beültetett sziklás hegység. A sötét hegyek ormát mint ragyogó korona fedi a hó. A hegy tövében kis városkák, falvak, néhol csak elszórt házacskák terülnek el, amelyeknek fehér falai oly mesésen tünnek elő a kopár hegység barna szikláinak közül. A jobb oldalon egy kis dombsor húzódik, amely Cattaróhoz közelre folyton emelkedik, míg végre az 1750 m. magas Lovcenben végződik. Ez a dombsor azonban dús növényzetben gazdag. Alján sötét ciprusok, terebélyes legyező levelű pálmák impozáns zöldje, amelyek közül egy-egy kis fehér házikó kíváncsian kándikál ki, nagy hatást gyakorol a szemlélőre. Később, amint a dombok lassanként hegyekké alakulnak át, lomblevelű fák, feljebb kisebbfajta bokrok, majd kopár sziklacsúcs tarkítják a képet. A vegetáció ez az egymásba folyó ellentéte oly elragadó harmóniában vegyül össze a tenger sötét, misztikus azúrjával. Úgy tűnik fel ez, mint egy árnyék. Sötéttel kezdődik s e sötétség lágy simulékonysággal lassanként mind világosabb lesz. E gyönyörű kép szépségeivel eltelve szálltunk ki a Lovcen lábánál fekvő Cattaróba, ebbe a nagy kaszárnyába. Cattarónak sok látnivalója bizony nincsen. Erős vára van, amely büszkén tekint lefelé a tenger kék tükrére. Látni Cettinjébe vezető szerpentin-utat, amint a hegyet többször körülöleli. Egy óráig tartó várakozás után ugyanazon a remek úton visszamegyünk Gravosába. Itt egy kis gyalogsétát tettünk egy hegyre, s szemléltük a szürkülletben az alkonyt a tengeren. A meggyújtott hajólámpák százszorosán tükröződtek vissza a tenger redőiben. Lassankint eltűnik a tenger a misztikus homályban, a látóhatár szürkül, csak a szigetek sötét tömege tör elő a szürke homályból. E lágy kép hatása alatt felolvadunk úgyszólván mi is. Daloló kedvvel, szentimentális kedéllyel tértünk vacsorázni.

Másnap reggel gőzbárkával kirándultunk a szépségéről híres Lacroma szigetre, ahol Rudolf trónörökös házasesetének első heteit élte. A kis mólótól nem messze, egy szépen rendezett parkon keresztül elérünk a kastélyba, amelyet Miksa császár építtetett. Egy dominikánus szerzetes kalauzolt bennünket a kastélyban. Egy nagy folyosószerű csarnokba érünk, ahol a Habsburg dinasztia egyes tagjainak fehér, márvány mellszobrai vannak elhelyezve. Német jelmondatok, könyomatú képek díszítik a meglehetősen egyszerű termet. De mit írom én a kongó falakat le, mikor ottkinn egy kis paradicsom vár reám. Több park következik egymás után. Az első a Bennet-park. Nevét Gordon Bennet, a dominikánus szerzetes amerikai nagy jötevőjétől nyerte, akinek márványszobra a róla elnevezett park közepén van, dús növényzet között. Rozmaringbokrok, babér és olajfák között innen egy másik parkba érünk, ahol királyunk bronz mellszobra van elhe-

lyezve. Majd egy pálmaligetbe érünk. A sűrűen álló nagy pálmák között egy márvány Amor áll. Kaktuszok, agavék díszítik még az úgyis buja növényzetű parkokat. A „Mare mortó“-hoz mentünk azután. Egy medence ez amely a tengerből kapja vizét. Közvetlenül a tenger partján vagyunk. Előttünk a végtelen tenger, amelynek morajló zúgása olyan lágyá teszi a kedélyt. Szinte gyermekké váltunk mindannyian. Megálltunk egy-egy tengerbe nyuló kis sziklán, s buzgón kagylókat, tengeri pókokat kerestünk. A víz pedig lábunk alatt oda-oda csapódott a sziklához és apró csöppekre zúzva esett vissza a nagy sírba. Semmi más hang nem zavarta meg a fenséges csendet, csak a mi ujjongó kacagásunk verte fel e néma pompázást, amint gyönyörtől eltelve vígan ugrádoztunk szikláról sziklára. Olyan édes lehet itt egy egész életet eltölthetni a természet ragyogó pompájában. A hajótűlök búgó hangja azonban indulásra szólít. Visszatértünk Ragusába.

Azután az Ombla forrásához mentünk motoros csónakon. Torkolatától felfelé mentünk a széles folyóban. A jobbparton út vezet, amely egy magas hegy lábánál nyúlik el. Ez az a hegy, amelyen kanyargó szerpentin úton lefelé jöttünk. Szép ciprusok, örökzöldek adnak e hegynek gyönyörű színt. A balparton Lozatti falú terül el. Mintegy 5 km. hosszú csak az egész folyó. Szélessége azonban vagy 140 m. Ez mindenesetre csodálatos egy ilyen rövid folyónál. Alig pár méternyire torkolatától már 140 m. széles. Erős, nagy vizsugarban ömlik ki a víz a forrásból, az ember csodálkozva kérdi magától, hogy honnan kerül ez az óriási víztömeg ide. Soknak az a véleménye, hogy a Trebinjčica vizét vezeti le. Egy nagy vashid van a forrás fölé verve. Az erre felírt sok név mutatja, hogy az Ombla forrás kedvelt kirándulási hely.

Ezzel ki volt töltve Ragusai programmunk. D. u. 4 órakor az Ungaró Croata „Pannonia“ nevű gőzöse Fiume felé vitt bennünket. A part mellett haladt hajónk, ettől egyszer sem távolodott annyira el, hogy ne láttuk volna. Magas, sziklás hegyek övezik a partot, tetejükön néhol egy-egy fellegvár ül büszkén. A Canal di Meledán át, Curzola szigethez értünk. Lessina, Lissa, Brazza szigeteket már nem láthattuk, mert mire odaértünk, már sötét volt. Ebben a sötétségben siklik hajónk előre, nem látunk semmit, csak a víz felhallatszó moraja árulja el, hogy tengeren vagyunk. Éjfél volt, amire Spalatóba, hajónk első megállóhelyére értünk. Nagyobbára aludtunk, s így nem nézhettük meg a várost, ahol hajónk 1 óra hosszat állt. Mikor az első napsugár rávetette fényét a szeliden redőző víztömegre, már mindnyájan a fedélzeten voltunk s szemléltük, mint bontakozik ki a mindent eltakaró sötétségből a tengerpart, a szigetek, s mint tágul szélesebbre a látókör.

7 órakor Zárában, Dalmácia fővárosában kötött hajónk ki. 1 óráig áll itt a hajó, tehát nem sok időt szentelhettünk a város

megtekintésére. Sietve tekintettük meg a kívül régi szobrokkal diszített, de belül egyszerű dómot. Falazata már fekete, s magán viseli a századok nyomát, amelyek felette már elrepültek. Két régi korinthusi oszlopot is láttunk. Ott állnak a város terén, az idő vasfogától megcsönkítva. Megnéztük a Portó Marinát is. Ez egy diadalkapú, amely Don Jouan d'Austriának 1571-ben a törökök felett aratott győzelmét örökíti meg. Az L. S. Simeone templomban a négy angyaltartó oszlop közül kettő a törököktől elvett ágyúból Velencében lett öntve, a másik kettő márványból van.

Igy átrohanva, úgyszólván, a városon, szerezhettünk azonban egy általános képet is a városról. Régi, düledezett falak, szűk utcák mutatják a város régiségét. Az utcákat jelző olasz felírások mutatják, hogy az uralkodó osztály olasz.

8 órakor tovább mentünk. Betértünk a Quarneróba. Chersó és Veglia szigetek között sokáig halad hajónk. Azonban az idő repül, a sok néznivalóval elfoglalva nem is vesszük észre, hogy már délután van. 2 órakor d. u. hajónk búgó túlköléssel siklott be Fiuméba, s kikötött az Adamich mólón.

Szállónkban lerakva podgyászainkat, sietve láttunk hozzá a város megtekintéséhez. $2\frac{1}{2}$ napot szántunk Fiume szemlélésére, de hisz annyi látni való van itt. Az óvárosba mentünk először. Átme gyünk József főherceg gyönyörűen parkirozott 60 hold nagyságú kertjén, amelynek egyik bástyáján emléktábla örökíti meg azt a helyet, ahol megboldogult királyasszonyunk, Erzsébet ült. Majd a velencei Santa Maria de Saluta mintájára épült St. Vitó templomot néztük meg. Homlokzatában egy ágyúgolyó, amelyet Napoleon lőtt oda. A főoltáron üveg alatt egy feszület van, mely állítólag a földből nőtt. St. Vitó különben Fiume város védőszentje. Az 1377-ben épült dómnak az az érdekessége, hogy tornya egész külön áll. Egy Maria Annunziata kép látható benne, amely Tizián eredetije után készült. Innen értünk a Fiumara csatornához, Fiume borkikötőjéhez. Egyik oldalán bor, a másik oldalán faszállító bárkák vannak egymás mellett sorban. Fiumara, az Eneró folyót köti össze a tengerrel.

Másnap a Magyar Bank és Kereskedelmi R. T. 3 emeletes kávéraktárát néztük meg. 6500 zsák hántolatlan kávé van itt szépen, minőség szerint, elraktározva. A hántolás úgy történik, hogy hántoló gépekkel lehántják a kávészemet magában foglaló burkot. Recézett hengerekkel ellátott dobokban tördelik héját össze, amelyet levegőáramlat kifúj. Innen a szortirozóba kerül, amely a kávészemeket nagyság szerint elkülöníti egymástól. A szitáló jobban kitisztítja még, azután a mosóba kerül, majd ásványi festékekkel befestik.

Elmentünk az „Adria“ aquariumába, ahol üvegszekrényben tengervíz van elhelyezve, amelyben a különböző tengeri állatok nyüzsgő tömege élve látható. Végig me gyünk a kikötőn. Az itt elhelyezett árúk mutatják Fiume forgalmát. Nagy tömegben fel-

halmozva van itt gazdasági gép, dongák, olaj, liszt, juta, espartó-fű és sör. Ezek azok az árúk, amelyek Fiumének forgalmat adnak. Itt látjuk a Cunard Line óriási kivándorló hajóját a Saxoniát. Engedélyt kaptunk, hogy belsejét megnézhessük. Valóságos Labirinth. Az ember úgy eltévedhet a kabinok között vezető utak tömkelegében, hogy azt sem tudja, hol van. Az I. és II. osztály díszes berendezése mennyivel különbözik a III. osztály szegényes, egyszerű berendezésétől. Ott bársony és pluche fauteuille-ök, itt fapadok, amelyekről lerí a nyomor. Akik a III. osztályban utaznak, azok dolgozni mennek ki. Egy nagy embertömeget szed el időszakonként a kivándorlás tőlünk. Magába fogadja őket a hajó mélye, úgy tűnik fel, mintha egy sir volna.

D. u. Abbáziába rándultunk ki. 4 óraker köztünk ki félórai út után. A gyönyörűen parkirozott ligeten keresztül a látványosság számba menő „Quarnero“ kávéházhoz érünk. Az itt uzsonnázó idegenek nagy tömege érdekes látnivalót nyújt. Gyönyörű idő van, mindenki sétál. S ez a séta nem csoda, hogy üdit a virágzó fák között, a tengerpartnál. A déli strandon sétáltunk el, néztük a nagy Pensiókat, villákat. Egész Abbázia egy nagy szálló. S igen érthető az a kedv, amellyel az idegenek Abbáziát látogatják. Egy kis paradicsomkert ez.

Másnap a „Danubius“ hajógyárat tekintettük meg. Óriási uszódokk áll ott. Vasból van minden kis része, s úgy tűnik fel, mintha 2 hajóból állna, amelyek egy vaslappal vannak összekapcsolva.

Ezen a vasalapon áll a vízre bocsátandó hajó. — Csúszdákat építenek most a gyárban, amelyeken a készült pán-célos hadihajókat csúsztatják le. Már készülődnek az Osztrák-Magyar Monarchia számára megrendelt Dreadnought építésére. Nagy kovácsműhelyek, vasvágó gépek vannak sorban felállítva s zakatolva gyártják egyenként azokat a kis részeket, amelyekből azok a nagy hajók lesznek.

Innen az olajgyárba mentünk. Földi mogyoróból, szezámából préselik itt az olajat. Előbb zúzóknak megfosztják a használt magokat héjuktól, majd portalanító dobokban tisztítják. Innen a diffuseurszerűen berendezett présbe kerül. Hidraulikus sajtóval préselik itt a magokat össze, amelyek az első préselés után a második, majd harmadik présbe kerülnek. Innen mint olajpogácsa kerül ki, amelyet takarmánynak adnak el.

A petróleum finomítóban a nyersanyagot a vámviszonyok miatt Galiciából kénytelenek hozatni. Kenőcsszerű sűrű tömeg a nyers petróleum, melyet olajkocsikban szállítanak. Előmelegítés után felkerül a nagy tartályokba, amelyek magasan fekszenek és így a nyersanyag minden hajtóerő nélkül lekerül 6 állandóan működő kazánba. A nyerspetróleumból hevítéssel 3-féle anyagot állítanak elő, amelyeket sűrűségeikről ismernek fel. 750 Baumé-fokig benzin, 750-tól 850-ig petróleum, 850-től fölfelé kenőcs-olajok. Ez olajokat mint a petróleumot is kénsavval és nátron-

luggal kezelik és destillálják. Hevítés útján először könnyű olajok, majd paraffinok válnak el.

A paraffinok a paraffingyárba kerülnek, amely két helyiségből áll. Az egyiknek hőmérséklete 15° C, a másiké 0° . Itt kikristályosodik a paraffin, amely sajtolóba kerül. Ismételt olvasztás és sajtolás után szép fehér táblákban kapják a paraffint.

A petroleum tisztítása nagy tartályokban történik. Megtöltik ezeket egészen, csak körülbelül 60 cm. hagynak üresen, amit 66° -os kénsavval megtöltenek. Az alulról benyomott levegőáram összekeveri a kénsavat a petroleummal. A kénsav a petroleumsavakat oxidsavakká változtatja át.

A teljesen megtisztított petróleum a gyárban készített fahordókba, vagy pedig bádognakazettákba kerül. Törökországba, keletre a szállítás kazettákban történik.

Visszafelé menve, betértünk a Magyar Áll. kivándorlási palotába. Nagy 2 emeletes épület, amelyben 3200 embernek van hely. Jelenleg 550 ember várta itt a Saxonia indulását. Míg a hajó elindul, az utasok ingyen kapnak itt szállást és ellátást. 1909-ben háromszor megtörtént, hogy a kivándorlási palota tömve volt. Van abban a házban kórház, fürdő stb. A nagy hálótermek tele vannak egymás fölé helyezett vaságyakkal. Két ágy van egymás fölé rakva, egy szalmazsákkal és egy pokróccal. Milyen félelmetes képét nyújtja a nyomornak az a zsvaj, ami a közös teremben van.

Pici, ölbe való gyermekek, öregek, fiatalok vannak itt s igyekeznek kifelé kenyeret keresni. E látvány nagyon lehangolt bennünket.

A közvágóhidat is megtekintettük. Végignéztük a marhák levágását, majd a hűtő helyiségbe mentünk, ahol léccel elkülönített s lezárható kis helyiségek választják el egymástól az egyes mézárások levágott marháit. Megnéztük a vágóhid épületében levő laboratóriumot, ahol egy állatorvos megmutatta sorban az állati betegségeket okozó bacillusokat. D. u. $1/24$ -kor a papirgyárt néztük meg. A szétosztott és kiválogatott rongyok egy vízgőzzel telt gömbbe kerülnek, ahol elmálnak. Azután őrlik és az erre szolgáló keverő gépekkel péppé keverik. Ugyanez történik a cellulose-val is. Ebből csomagoló papirokat készítenek. Töltő anyaggal még a rongyokat látják el. A keverőkéből a halványítóba, majd a forgó hollanderekbe kerül a massa, ahol teljesen elmálik. Egy adagolóba gyűlik össze a pép, s innen bekerül a hengeres papirgépbe, ahonnan mint kész papír kerül ki.

Megnéztük ezenkívül a halpiacot, csodálkoztunk a kagylókat élvezettel habzsoló embereken. Némelyikünk kísérletet is tett, de bizony nem voltak tőle elragadtatva. 2 vásárcsarnoka van, amelyeken végigmentünk. Zöldségféléket, déligyümölcsöket, főzelék-növényeket árulnak itt.

Ennyit láttunk Fiuméből. A rendelkezésünkre álló idő rövidsége miatt sokat ki kellett hagynunk, de fiumei tartózkodásunk

ennek ellenére élvezetes és hasznos volt. Este 9 órakor indultunk Zágrábon keresztül Nagykanizsa felé.

* * *

Végére értem beszámolómnak. Nem merem magam azzal kecségtetni, hogy utunkat hűen le tudtam írni; de hinni merem azt, hogy egy kis képét nyujthattam annak a sok szépnek, amit utunkban tanultunk.

Hogy utunk sikerrel járt, elsősorban is vezető tanárainknak köszönhetjük, a miért nekik itt a kirándulók nevében köszönetet fejezem ki. Nem felejtkezhetem meg azonban azokról sem, akik útunkban annyira segítségünkre voltak: kalauzainkról. Az ő kedves előzékenységük nélkül alig jutott volna részünkre annyi tanulmány.

S midőn most jelentésemet befejezem, teszem ezt azzal a mély meggyőződéssel, hogy ez az út megfelelt várakozásunknak. Különböző új életviszonyokat, remekeket láttunk, amelyeknek emléke mélyen gyökerezett meg bennünk. Láttuk az ellentéteket a műveltségi viszonyokban, s ez megtanított bennünket arra, hogy az életnek praktikus oldalait hogyan kell felhasználni. A látott jelenségekből megértettük az élet intő szózatát: „Láss, tanulj és használd fel azokat!”

Furst Ödön
felső oszt. tan.

XI.

Jelentés

a Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola „Deák Ferenc“
körének ez évi működéséről.

Önképző körünk az idei tanévben fennállásának 18-ik évfordulóját érte meg. Mondhatjuk, hogy e 18 évben — mely egy ifjúsági egyesület életében nagy idő — önképző körünk céljának mindig sikerrel felelt meg. E cél, a mindinkább terjedő ellenkező felfogás ellenére is, még mindig aktuális. Manapság ugyanis az a nézet uralkodik, hogy az ilyen ifjúsági egyesületeket meg kell szüntetni, mert az önképző körök — tekintettel a tanulók különben is nagy elfoglaltságára — fölöslegesek. Bármilyen okokat is hoznak fel e javaslat indokolására: annyi bizonyos, hogy szakiskolákban nem árt, ha van egy ilyen műveltségi egyesület. Egyrészt hivatva van arra, hogy azt az egyoldalú műveltséget, melyet a kereskedelmi iskolák elsősorban adnak, kissé általánosabbá tegye; másrészt arra is jó, hogy tagjainak módot nyújtson az önálló gondolkodásra, s szabad előadásra.

Ezért és a múlt évek sikerein is bízva, ez évben is megalakítottuk az önképző kört. Az alakuló gyűlés Domány Ármin vezető tanár úr elnöklése alatt a következő eredménnyel zárult: elnök: Fürst Ödön f. o. t.; alelnök: Mandl Jenő k. o. t.; titkár: Mihalec József f. o. t.; másodtitkár: Bognár Gyula k. o. t.; főkönyvtáros: Hirschler Ernő f. o. t.; könyvtárosok: Fuchs Imre és Strém Pál f. o. t.; Biró Ferenc és Hacker Leó k. o. t.

A kör működése, összehasonlítva az előző évekével — sajnos — nagyon gyenge volt. Az év folyamán 4 rendes és 4 díszgyűlést tartottunk. Díszgyűlés volt néhai Erzsébet királyné emlékére, március 15-én, a márciusi napok megünneplése végett, április 11-én és június 8-án, mikor is az önképző kört ünnepség keretében bezártuk. Beadatott összesen 4 munka — mind önálló dolgozat, — melyek közül kettőt egyszerűre érdemesítették. Volt összesen 9 szavazat és egy monológ, melyekből kettőt jelesre, négyet jóra, a többit egyszerűre fogadtak el. Az egyesület könyvtára ez évben 80 kötetrel gyarapodott.

A nagymértékű hanyatlás, mely a körnek ez évi működésében mutatkozik, csakis a tagok hanyagságának tulajdonítható. Csodálatos, hogy mennyire kihalt a szépérezék, a jó és nemes iránt való előszeretet az ifjúságból. Ez magyarázza meg az idén tartott gyűlések csekély számát s kis eredményét.

Dr. Ollop Mór ez évben is egy 10 koronás aranyat adott át a vezető tanár úrnak, hogy a kör legszorgalmasabb tagját megjutalmazza. A jutalmat Mandl Jenő k. o. t. kapta meg, mint aki a kör legmunkásabb tagja volt. Fogadja a nemes adakozó ezuton is hálás köszönetünket.

Weisz Bódog helybeli kereskedő ez évben is 20 korona pályadíjat tüzött ki a következő kérdésre: Minő hatással lenne az önálló vámterület Magyarország földművelésére és kereskedelmére, különös tekintettel a gabonakereskedelemre? Fleischer Miksa, helybeli szeszgyári igazgató úr pedig ugyancsak 20 koronát a következő kérdésre: „A magyar kereskedelem elmaradásának okai és fejlődésének feltételei”. A kitűzött határidőre mind-egyikre egy-egy pályamunka érkezett be, amelyek a jutalomra érdemesnek is találtattak. Szerzőik: Herzog Ernő és Erdős Sándor f. o. t. Fogadják köszönetünket áldozatkészségükért és vajha nemes példájuk követőkre találna.

Amidőn jelentésünk végére érünk, figyelmeztetjük az egyesület tagjait, hogy viseljék szívükön az önképző kör sorsát. Becsüljék meg és tartsák fenn meleg szeretettel ezt az intézményt, melyet 18 évi sikeres működése után a megszűnés veszélye fenyeget. Tőlük függ a kör továbbra való fennállása; mely, ha nagyjelentőségű eredményeket nem is produkálhat, de tagjainak mindenestre alkalmat nyújt az önképzésre, ami nem csekély fontosságú dolog. Ama reményben, hogy a kör még számos évet megér s nagyobb sikerrel működik: bezárjuk jelentésünket.

Az Önképzőkör vezetősége.

XII.

Magánvizsgálati szabályzat.

A nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1903. évi 3640. sz. rendelete a felső kereskedelmi iskolai magánvizsgálatok szabályozása tárgyában:

A felső kereskedelmi iskolák főigazgatójának.

A felső kereskedelmi iskolai magánvizsgálatok eddigi rendszerének szigorúbb és helyesebb irányú szabályozása céljából az 1895. évi augusztus 20-án 4401. sz. a. kelt rendelettel a felső kereskedelmi iskolák számára kiadott szervezetnek a magánvizsgálatokra vonatkozó 64. és 65. §§-ait, valamint az e tárgyban kibocsátott rendeleteket ezennel hatályon kívül helyezve, a jelzett szakaszok helyébe a m. kir. kereskedelemügyi miniszter ural egyetértően a következőket rendelem el:

64 §. Magánvizsgálatra bocsáthatók a felső kereskedelmi iskola alsó osztályának tárgyaiból oly egyének, a kik a polgári vagy középiskola negyedik osztályát (a latin nyelvtől eltekintve) sikerrel végezték, 17-ik életévüket betöltötték s hitelesen bizonyítják, hogy a gyakorlati életben működnek; a középső és felső osztály tárgyaiból magánvizsgálatra, illetőleg az utóbbit követő érettségi vizsgálatra, azok bocsáthatók, akik az alsó, illetőleg középső osztályt akár nyilvánosan, akár magánúton elvégezték, 18, illetőleg 19 évesek s a gyakorlati életben működnek.

Az egyes osztályok vizsgálati rendszerint egyévi időközökben engedélyeztetnek. Felső kereskedelmi iskolából kimaradt tanulók kimaradásuk esztendejében még akkor sem kaphatnak magánvizsgálatra engedélyt, ha különben a fenti föltételeknek megfelelnek.

A magánvizsgálati engedélyért folyamodók szabályszerűen bélyegelt s a főigazgatóhoz címzett kérvényeiket minden év szeptember havában azon felső kereskedelmi iskola igazgatójánál nyújtsák be, a mely iskola állandó lakóhelyükön, vagy ahhoz legközelebb van. A kérvényhez születési, iskolai, erkölcsi és oly hatósági bizonyítványt kell mellékelni, mely a folyamodó iskolai tanulmányai óta eltöltött foglalkozását is hitelesen bizonyítja.

A kereskedelmi iskola igazgatója a beérkezett kérvényeket a tanári kar véleményes jelentésével együttesen **október hó első felében** terjeszti föl a főigazgatóhoz.

Ugyancsak a kérvény benyújtásakor lefizetendő a beírási és az évi tandíj, mely díjak azonban kedvezőtlen elintézés esetén a folyamodónak visszaadottnak.

A beírási és tandíjak fizetése alól senki sem menthető fel. A magánvizsgálati engedélyt nyert egyének az előadást nem látogathatják.

A magánvizsgálatok mindenkor a főigazgató vagy megbízottja elnöklete alatt tartatnak június havában, illetőleg a felső osztálybeli magánvizsgálatok az érettségi írásbeli vizsgálatok előtt.

Az elnök állapítja meg a vizsgálat napját is. A vizsgáló bizottság tagjai a főigazgató (vagy megbízottja), az iskola igazgatója és azon osztály tanárai, a melyből a jelölt magánvizsgálatot tesz.

A jelölttől a vizsgálat megkezdése előtt megkövetelendő személyazonosságának igazolása. A vizsgálat kiterjed az illető osztály minden rendes tantárgyára, írásbeli és szóbeli s akként tartandó meg, hogy a jelöltnek az osztály összes tanítási anyagában való jártassága kitűnjék. A dolgozatok külső alakja úgy bírálendő el, mint a rendes tanulóknál.

A bizonyítványt, — amelyen feltüntetendő a vizsgálati engedély száma és kelte, s hogy magánvizsgálat alapján állítatott ki, — nemkülönben a vizsgálat lefolyásáról felvett jegyzőkönyvet a vizsgáló bizottság elnöke, az igazgató s az illető osztályfő írják alá. Amennyiben a főigazgató nem maga elnökölt, a jegyzőkönyv hozzá felterjesztendő.

Szeptemberben tartandó **pótló vizsgálatokra**, kellően indokolt esetekben, a magánvizsgázóknak is, akik a tanévvégi magánvizsgálaton igazolt betegség vagy súlyos ok miatt nem vehettek részt, a tanári kar adhat engedélyt. Ha az illető szeptemberben sem jelentkezik, vizsgálati engedélye további érvényét elveszti összes lefizetett díjaival együtt.

Vizsgálatok összevonása nem engedhető meg. Kivételes esetekben azonban és ha a jelölt előzetes vizsgálatát legalább is jó eredménnyel tette le, a következő osztályból főigazgatói engedéllyel már félév múlva jelentkezhetnek vizsgálatra.

Különbözeti magánvizsgálat engedélyezését kérhetik azok a gyakorlati életben működő ifjak, akik a középiskola nyolcadik osztályának sikeres bevezését igazolják, vagy érettségi vizsgálatot megfelelő sikerrel tettek.

Folyamodni olyan módozatok mellett lehet, mint a rendes magánvizsgálatért. Az első esetben az írásbeli és szóbeli különbözeti vizsgálat kiterjed a felső kereskedelmi iskola különbözeti tárgyainak mind a három évi tanítási anyagára, a mit a rendes érettségi vizsgálat követ: a középiskolai érettségi bizonyítvány alapján pedig a jelöltnek írásbeli és szóbeli érettségi vizsgálatot

kell tennie a felső kereskedelmi iskola különbözeti tárgyaiból A többi tárgy osztályzatai a középiskolai bizonyítványból veendőek át.

65. §. A magánvizsgálati díj mind a három osztályra nézve 80—80 korona, melyből minden vizsgázó tanárt tantárgyankint egy rész, az igazgatót, mint ilyent még egy rész illet meg.

A vizsgálatnak a jelölt részéről komoly ok nélkül való megszakítása a vizsgálati díj elvesztését vonja maga után. A tandíj és beírási díj minden osztálymagánvizsgálat után, valamint a magánvizsgálat ismétlése esetén is fizetendő.

A különbözeti vizsgálatoknál tandíj nem, hanem 120 korona vizsgálati díj, illetőleg az érettségi vizsgálatért az érettségi vizsgálati szabályszerű díj fizetendő. E vizsgálati díjkból is az igazgató, amennyiben a vizsgáló és a vizsgáló tanárok tantárgyankint egyenlő jutalékban részesülnek; ezentúl az igazgatót még egy rész illeti meg.

Ezen új szakaszokban megállapított szabályok 1903. év szeptember havától kezdve kötelezők.

A már tárgyalás alatt levő magánvizsgálatok ügye az eddigi szabály szerint nyerhet elintézés, valamint a már engedélyezett magánvizsgálatok is ez eddigi eljárásnak megfelelően tartandók meg.

Minderről Nagyságodat tudomás és a további eljárás végett azzal a felhívással értesítem, hogy a magánvizsgálatok új szabályzatának megfelelő végrehajtásáról és szigorú ellenőrzéséről gondoskodjék.

XIII.

Az ifj. segítő-egyesület 1910—11.

BEVÉTEL

a) Pénztár-

	Korona	
Egyenleg az 1909 - 10. tanév végén	4263	44
Intézeti tagok tagságdíja	88	—
Intézeten kívüli tagok	4	—
1 alapító tag díja	10	—
Pártoló tagok díja	15	—
1910-ben érettségizett tanulók adománya	51	47
Festl és Kaufmann urak adománya	10	—
O. M. K. E. zalamegyei körének adománya	50	—
Gyűjtés eredménye	358	28
Kamat	181	47
	<u>5031</u>	<u>66</u>

A fent kimutatott pénztárkészlet gyümölcsözően el van helyezve :

Az izr. hitközségnél	K	2359.56
A Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál	„	2189.92
A Nagykanizsai Takarékpénztárnál	„	<u>251.37</u>
	K	<u>4800.85</u>

b) Vagyonkimutatás :

Készpénzbetétek	K	4800.85
Tankönyvek értéke az 1909—10. tanév végén		863.54
Ujabb beszerzések		<u>74.41</u>
	K	<u>937.95</u>
10% leírás „	„	<u>93.80</u>
	„	<u>844.15</u>
	K	<u>5645.—</u>

évi pénztár- és vagyonkimutatása.

kimutatás.

KIADÁS

	Korona	
Ujonnal beszerzett könyvek és bekötések	74	41
Nyomtatványok	3	40
Készpénzsegélyek	110	—
Ösztöndíjak	43	—
Egyenleg	4800	85
	5031	66

Nagykanizsa, 1911. június 14.

Domány Armin
ellenőr.

Bún Samu
igazgató, elnök.

Dr. Villányi Henrik
pénztáros.

XIV.

A tanulmányi kirándulási alap záró-
számadása.

BEVÉTEL:

1907. nov.	9.	Egyenleg	K	71.67
1908. ápr.	8.	Kamat	"	2.30
1908. máj.	2.	Maradék a budapesti tanulmányútról	"	77.60
1910. dec.	31.	4 ¹ / ₂ % kamat	"	14.03
1911. ápr.	4.	4 ¹ / ₂ % kamat	"	1.46
1911. jun.	8.	Maradék a bosznia-hercegovinai tanul- mányútról	"	—42
			<u>K</u>	<u>167.48</u>

KIADÁS:

1908. ápr.	8.	Flesch Rezső f. o. tanuló útiköltsége a budapesti tanulmányútra	K	40.—
1911. ápr.	5.	Fürst Ödön f. o. tanuló útiköltsége a bosznia-hercegovinai tanulmány- útra	"	50.—
1911. jun.	8.	Egyenleg	"	67.48
			<u>K</u>	<u>167.48</u>

Nagykanizsa, 1911. június 14.

*Balog Dávid**Bán Samu*
igazgató.*Domány Ármin*

XV.

A tanulók névsora, születési helye és ideje.

Alsó osztály.

Osztályfőnök: ELEK MÓR.

- Atlasz Ignác, Nagybjom (Somogym.), 1892. dec. 5., ism.
 Auspitz Ottó, Verőcze, 1896. július 29.
 Biach Károly, Nagykanizsa, 1895. dec. 25.
 *Boskovitz Endre, Nemesvid (Zalamegye), 1895. július 17.
 5 Brandl Gyula, Nagykanizsa, 1896. január 7.
 *Berényi Géza, Nagykanizsa, 1892. okt. 22., ism.
 Buksz István, Nagykanizsa, 1896. nov. 14.
 Dukász Imre, Nagykanizsa, 1896. április 22.
 Fáy Árpád, Zákány, 1893. július 29.
 10 Frank Ottó, Nagykanizsa, 1897. február 21.
 Fried Andor, Nagykanizsa, 1896. okt. 10.
 Friedenthal Imre, Nagykanizsa, 1895. január 18.
 Gogl István, Nagykanizsa, 1894. szept. 2.
 Grünhut Andor, Nagykanizsa, 1897. január 21.
 15 Halász Andor, Nagykanizsa, 1897. április 11.
 Hauser Béla, Budapest, 1896. július 13.
 Heine Roland, Gelse (Zalamegye), 1894. május 27
 Herzfeld Árpád, Nagykanizsa, 1896. május 19.
 Hirschler Imre, Nagykanizsa, 1894. dec. 7.
 20 Hirschler István, Nagykanizsa, 1896. szept. 5.
 Kasztl Lajos, Pacsa (Zalamegye), 1896. aug. 27.
 Kaufmann Hugó, Belatinc (Zalamegye), 1897. január 27.
 *Kárall János, Borisfalva (Vasmegeye), 1894. január 21.
 Kemény Kálmán, Nagykanizsa, 1896. június 27.
 25 Kertész Árpád, Nagykanizsa, 1896. szept. 3.
 Klein Jenő, Légrad (Zalamegye), 1895. július 25.
 Kohn Árpád, Balatonederics (Zalamegye) 1896. márc. 26.
 Krausz László, Tapolcza, 1896. január 11.
 Kristofics Rezső, Csáktornya, 1896. január 24.
 30 Lendvai Dezső, Nagykanizsa, 1896. július 22.
 Ney Géza, Teleki (Veszprémmegye), 1896. július 28.

- Neumark Gyula, Heresznye (Somogy megye) 1896. január 22.
Péter Lajos, Nagykanizsa, 1894. május 15.
Rajki István, Nagykanizsa, 1897. március 1.
- 35 Rosenberg Sándor, Nagykanizsa, 1895. dec. 30.
Rozgonyi Gyula, Nagykanizsa, 1896. július 21.
Schlesinger Alfréd, Szombathely, 1894. nov. 13.
Schlesinger Manó, Banjaluka, 1896. június 3.
Schott Ödön, Nagykanizsa, 1892. dec. 4.
- 40 Spiegler Miklós, Belatinc (Zalamegye), 1896. július 1.
Schön Sándor, Csurgó, 1895. dec. 12.
Strém Zsolt, Budapest, 1896. március 25.
Vida Lajos, Nagykanizsa, 1895. január 30.
Villányi Antal, Nagykanizsa, 1895. dec. 15.
- 45 Weisz Jenő, Nagyatád (Somogy megye), 1896. április 12.
Zsittney Ödön, Nagykanizsa, 1894. nov. 18.

* Kimaradtak.

Magántanulók: Grosz Ernő, Tripammer Mariska, Zábó József.

Középső osztály.

Osztályfőnök: BALOG DÁVID.

- Baumann Lajos, Barcs, 1893. december 9
 Biró Ferenc, B.-Vörs (Somogy megye), 1894. szept. 16.
 Bogenrieder Ottó, Nagykanizsa, 1893. október 17.
 Bognár Gyula, Keszthely, 1894. december 29.
 5 Brandlhoffer Frigyes, Nagykanizsa, 1894. február 11.
 Csemesz József, Letenye, 1894. december 28.
 Csizmazia József, Horvát-Zsidány (Sopronm.), 1894. márc. 10.
 Farkas Gyula, Keszthely, 1890. április 11.
 Fischer Bálint, Nagykanizsa, 1896. január 25.
 10 Fischer István, Zalatárnok, 1894. május 13.
 Fränkel György, Csanáros (Zemplénm.), 1896. márc. 18.
 Friedrich József, Kisvárd, 1894. november 16.
 Gógl Béla, Nagykanizsa, 1893. március 8.
 Goldfinger József, Nagykanizsa, 1894. december 6.
 15 Hacker Leó, Sopron, 1894. szeptember 3.
 Kondor István, Szigetvár, 1895. október 27.
 Korach Ármin, Szepes-Olaszi, 1892. december 21.
 Krausz József, Nagykanizsa, 1893. szeptember 12.
 Lasky Nándor, Nagykanizsa, 1893. november 22.
 20 Mandl Jenő, Tótújfalu (Somogy megye), 1894. október 23.
 Meister Antal, Magyarboly (Baranyamegye), 1890. febr. 28.
 Polgár Béla, Kotor (Zalamegye), 1896. február 20.
 Práger Árpád, Csáktornya, 1896. február 9.
 Rauch Béla, Vizvár, 1893. szeptember 10.
 25 Reich Ándor, Jobbágyi (Nógrádmegye), 1894. október 15.
 Seemann György, Nagykanizsa, 1893. május 21.
 Somogyi Ernő, Bonyhád, 1895. július 11.
 Schweitzer Kálmán, Nagykanizsa, 1894. február 14.
 Strém Imre, Budapest, 1895. július 12.
 30 Szabó István, Nagykanizsa, 1892. augusztus 18.
 Szántó Imre, Nagykanizsa, 1895. január 7.
 Szitár Árpád, Nagykanizsa, 1893. november 3.
 Vámosi Tivadar, Alsó-Domború, 1894. november 23.
 Wollák Jenő, Balatonlelle, 1894. július 4.
 35 Zsibory István, Nagykanizsa, 1892. április 2.

Magántanuló: Krátky József.

Felső osztály.

Osztályfőnök: DOMÁNY ÁRMIN.

- Bethlehem György, Nagykanizsa, 1892. május 1.
 Blau Jenő, Csáktornya, 1894. április 24.
 Bolmánác Velimir, Budapest, 1894. február 9.
 Brandlhoffer Antal, Nagykanizsa, 1891. december 21.
 5 Dóri Zsigmond, Nagykanizsa, 1892. december 2.
 Erdős Sándor, Nagymarton, 1891. aug. 14.
 Földes Kálmán, Magyarszerdahely (Zalam.) 1892. aug. 16.
 Fuchs Imre, Kálmánca (Baranyam.), 1893. dec. 3.
 Fürst Ödön, Muraszombat (Vasmegeye), 1892. október 25.
 10 Herzog Aladár, Perlak (Zalamegye), 1894. nov. 4.
 Herrenstein Pál, Csáktornya, 1893. október 20.
 Hirschler Ernő, Szeszvet (Belovár) 1893. nov. 1.
 Hoffmann István, Nagykanizsa, 1894. október 29.
 Hütter Vilmos, Nagykanizsa, 1893. június 10.
 15 Josifović Milivoj, Nagykanizsa, 1894. december 28.
 Keszler Ferenc, Eszék, 1893. április 16.
 Klein Miklós, Lajosfapuszta (Somogym.), 1894. május 7.
 Kisfaludi Aladár, Komlósd (Somogym.), 1892. aug. 1.
 Kohn Ernő, Szombathely, 1894. február 12.
 20 Mezei Henrik, Muraszombat, 1894. február 12.
 Mihalec József, Kiskanizsa, 1892. október 29.
 Pátkai Jenő, Szombathely, 1894. november 29.
 Perényi Andor, Nagykanizsa, 1892. május 28.
 Pissenberger Imre, Kapuvár (Sopronm.), 1892. július 18.
 25 Pollák Jenő, Nagykanizsa, 1892. augusztus 20.
 Rechnitzer József, Pusztakovácsi (Somogym.), 1893. jun. 8.
 Riebner Samu, Hottiza (Zalamegye), 1894. szept. 8.
 Rosenberg Lajos, Nagykanizsa, 1893. március 13.
 Schütz Béla, Pacsa (Zalamegye), 1892. szept. 18.
 30 Strém Pál, Budapest, 1894. április 19.
 Székely Ernő, Csáktornya, 1894. július 6.
 Szépe László, Nagykanizsa, 1893. október 12.
 Szigeti Lajos, Kiskanizsa, 1892. július 25.
 Szilágyi Imre, Kaposvár, 1891. március 1.
 35 Vlasits Gábor, Nagykanizsa, 1893. május 24.

Magántanulók: Horváth Lidia, Mauthner Zsigmond.

XVI.

Az 1909—10. tanévben végzett tanulók alkalmazási helye.

A tanuló neve	A cég neve	Város neve
Beck Ede	Katona	Zágráb
Benkő Károly	Szenes Ignác csavargyár	Budapest
Bedő József	Magyar Allamvasut	Uj-Dombovár
Biach Imre	Eugenio Müller	Triest
5 Bók Endre	Ring L. és S.	Kaposvár
Böhm Imre	Krausz Hugó	Budapest
Engel Ármin	Beteg	
Fischer Ernő	Hirschler és Török	"
Gróf Lajos	„Unio“ vas- és bádoglemezgyár	"
10 Gutentag Imre	Hausner Zsigmond	Igal
Gál Ferenc	Schwarz Ármin és Társa bankház	Budapest
Handelsmann Fer.	Graner és Csakaturner	Csáktornya
Hudí József	Giró- és Pénztár-egylet	Budapest
Jirovec János	Gazdasági intézőség	Keszthely
15 Kaloud József	Franz Lajos és Fiai	Grác
Kontor Ferenc	Jegyzőgyakornok	Hidegség
Korein Sándor	Goldberger kékfestőgyár részv.-társ.	Budapest
Ködbaum István	Triesti Ált. Biztosítótárs.	"
Kertész Imre	Magyar Siemens Schuckert Villamossági r. t.	"
20 Leitner Károly	Gross S. és Társa	"
Lőrinc Gyula	Magyar Francia Biztosítót.	Nagykanizsa
Nagy István	Keleti Keresk. Akadémia	Budapest
Piszár József	Ceglédi Bortermelő Pince-szövetkezet	Cegléd
Pollermann János	Rendőrség	Nagykanizsa

A tanuló neve	A cég neve	Város neve
25 Rosenberg Hugó Schwarz Imre Szabó Imre Szegő János	Ms. Leon C. Felsner Strasser & König Guiseppe di Felice Venezian Neuschloss-féle tanningyár részv.-társ.	New-York Budapest Triest
Stern Henrik 30 Ugor Ferenc Viola Lajos	Műtrágyagyár Magyar kir. adóhivatal Viola Adolf	Budapest Zágráb Nezsider Nagykanizsa.

XVII.

Jelentés az 1910—11-iki juniusi érettségi vizsgálatokról.

A május 30. és 31-én megtartott osztályvizsga alapján a felső osztály 35 rendes tanulója közül öt szeptember hóban teendő javító osztályvizsgálatra, egy tanuló fegyelmi okból ugyanakkor teendő érettségi vizsgálatra utasított.

Írásbeli érettségi vizsgálatra bocsáttatott 29 rendes és 2 magántanuló.

A tanári kar által felterjesztett tételek közül kir. főigazgató úr a következőket jelölte ki:

I. Magyar fogalmazás.

Földrajzi helyzetünk közgazdasági szempontból.

Eredmény: 2 jeles, 6 jó, 23 elégséges.

II. Német kereskedelmi levelezés.

1. Eduard Gross brünni posztógyáros 1911. május 4-én figyelmezteti Horvát Endre helybeli céget, hogy február 25-iki számlája K 586/64-ről még nincs kiegyenlítve. Sajnálattal látja ugyancsak, hogy már rég nem kapott tőle megrendelést. Mellékeli legújabb árjegyzékét és figyelmébe ajánlja újdonságait.

2. Horvát V./8. jelenti, hogy a hátralékos K 586/64 elküldötte postautalványon és bocsánatot kér a feledékenységből eredő mulasztásért. Cikkei már nem oly keresettek a helybeli piacon és ez az oka, hogy csak ritkábban fordul hozzá megbízásaival. Hiszi azonban, hogy rövid idő múlva megbízást adhat.

Eredmény: 2 jeles, 9 jó, 14 elégséges, 6 elégtelen.

III. Német nyelv.

Die Bedeutung der Auswanderung.

Eredmény: 1 jeles. 10 jó, 18 elégséges, 2 elégtelen.

IV. Könyvteltan.

1911. június 1-én Magyar Árukiviteli r. t. alakul 2000 drb. részvénnel à 200 K, melyekre a részvényesek 40%-ot azonnal befizetnek.

- jun. 1. Az alapítás költségei . . . K 3600.—
 „ 2. Fizetnek üzleti berendezésért K 3000.—
 „ 8. Vesznek a Dunántúli Gazd. Szeszgyárosok Szeszfinomító r. t.-től Nagykanizsán 200 hl. 70%-os fin. szeszt à 160 K (adózza) K 22.400, melyre készpénzben fizetnek 15.000 koronát, a maradékról 4/h. elfogadványt adnak.
 „ 10. Küldenek ebből Leitner Testvéreknek, Berlin, 100 hl. à 190 K K 13.300.
 „ 12. Elhelyeznek a Pesti Magyar Ker. Banknál Nagykanizsán 100.000 koronát.
 „ 15. Érkezik Petrits Gábortól, Versecz, 220 q. szlavoniai szilvaíz, à 55, melynek összegét a P. M. K. Bankra átutalják.
 „ 18. Küldenek ebből Fürstt Henriknek, Wien, 100 q. à 70 K.
 „ 20. Vesznek Popovics Miklóstól, Belovár, 4/h. hitelre
 50 q. sárga viaszt à K 280.—
 30 q. fehér „ à K 420.—
 „ 24. Fürst jelenti, hogy a 18-iki küldeményt megkapta és küldi erről váltóját per szept. 18.
 „ 26. Leszámíttatják Fürst váltóját K 7000.—
 5% lerovat 82 napra K 79.72
 K 6920.28
 „ 30. Küldenek Dubois Frères-nek, Brüsszel,
 30 q. sárga viaszt à 300 K
 15 q. fehér „ à 450 K
 „ 30. Összes üzleti költség K 3516.70
 Zárás: A P. M. Ker. Bank számít pro és kontra 5% kamatot (retrográd mód) $\frac{1}{8}\%$ jutalékot a hozzá átutalt összeg után. A berendezés értékéből 5%, az alapítási költségből 20% levonandó, — az árúkészlet értéke K 36.420.—

Eredmény: 5 jeles, 12 jó, 12 elégséges, 2 elégtelen.

V. Francia kereskedelmi levelezés.

1. Ruget Frères Párisban április 16-án figyelmeztetik a Jean Gaulier céget Marseillenben, hogy árúért még 600 frankkal tartozik. Sürgetik a faktura kiegyenlítést.

2. Jean Gaulier április 20-án válaszol és a számla egyenlege fejében Fr. 600-ról kiállított csekket küld a Crédit foncier-re.

Eredmény: 2 jeles, 6 jó, 21 elégséges, 2 elégtelen.

VI. Magyar kereskedelmi levelezés.

1. Benkő Kálmán és Társa Budapest, 1911. április 16-án ajánlatot tesznek Nagy Imrének, Szekszárd, részesedésre à meta itt vásárlandó és Budapest eladandó 500 hl. vörös borra vonatkozólag. Ha a bor ott 34—36 K egységáron beszerezhető volna, a budapesti piacon az ügyletet nyereséggel lehetne lebonyolítani. Feltételül csak a tényleges kiadások megtérítését kötik ki. A vételár fele erejéig intézzen rájuk.

2. Szekszárd ápr. 29. a feltételeket elfogadja. A bort már meg is vette és küld vasúton N. J. 1—100 sz. 100 hordó 500 hl. vörös bort. Vételszámlát csatol, melynek értéke K 18.000.—, egyúttal értesíti Budapestet, hogy intézett rájuk K 9000.— lej. k. u. 2 hó, R/s.

3. Budapest V/3. válaszol. A bort átvették és a vételszámla értékét az à meta számla terhére irták. Az intézést tudomásul veszik.

4. Budapest, V/27. jelenti, hogy a bort eladta. Csatolva küldi az elszámolást, mely szerint Nagy követelése K 11.974.—

5. Nagy VI/12. válaszol. Az elszámolást helyesnek találja és követelése erejéig intéz B. K. és T.-ra K 11.974.— lej. aug. 25. R/saját.

Eredmény: 4 jeles, 7 jó, 19 elégséges, 1 elégtelen.

VII. Kereskedelmi számtan.

Grünhut Henrik, Nagykanizsa vesz 1911. április 1-én 10 vagón 1640 zsák Nttó kg. 100.000 sörárpát és küldi E. Brown-nak London bizományban való eladásra. — Az árpát helyben K 17.50 per ‰ kg. veszi. Szállítási díj, biztosítás stb.-ért fizet K 3500.—

Brown az árpát eladja, 840 zsák Nttó lb. $111\frac{1}{2}$ à $\frac{8}{9}$ per ‰ lb. Va per ápril 20., 800 zsák Nttó lb. $106\frac{4}{10}$ à $\frac{8}{10}\frac{1}{2}$ per ‰ lb. Va per május 30.

Május 30-án kiállítja az eladási számlát a következő költségekkel Va per május 30.: beraktározás 1 d. per zsák, raktár-bér 1 $\frac{1}{2}$ d. per zsák, kisebb kiadás lb. st. 1,, 10,, 1, jutalék 2 $\frac{1}{2}$ %.

Grünhut Henrik április 10-én intézvénysz Brownra lb. st. 540,, 10,, 1 per április 30. és az intézvényt április 15-én eladja à 240 \cdot 10, 3%.

Junius 30-án Brown kiállítja a folyó számlát 4%-al pro és kontra és az egyenleget július 15-én lejáró direkt küldvény-nyel egyenlíti ki à 24 \cdot 10, 3 hó 4%. Kiállítandó az eladási számla, a folyó számla, a kiegyenlítő váltóról szóló jegyzék. Kiszámítandó Grünhut H. nyeresége július 1-én, ha az áru beszerzési áráért és a kifizetett 3500 K költségért, valamint az intézvényért befolyt összegért 5%-os kamatot számít, a kiegyenlítő váltót pedig 5 $\frac{1}{2}$ %-al leszámítja.

Eredmény: 1 jeles, 9 jó, 21 elégséges.

Az írásbeli érettségi vizsgálatok eredményének táblázatos kimutatása.

T á r g y	1	2	3	4	Össze- sen
Magyar fogalmazás	2	6	23	—	31
Német keresked levelezés .	2	9	14	6	31
Német nyelv	1	10	18	2	31
Könyvvitel	5	12	12	2	31
Francia keresked. levelezés	2	6	21	2	31
Magyar keresked. levelezés	4	7	19	1	31
Keresk. számtan	1	9	21	—	31

Az írásbeli vizsgálatok alapján a felső osztály 35 rendes és 2 magántanulója közül szóbelire bocsátott 29 rendes és 2 magántanuló.

A szóbeli vizsgálatokat június 20-án és 21-én tartottuk meg Neterda Modest vallás- és közoktatásügyi miniszteri titkár, v. és k. miniszteri biztos ur és Heltai József ker. tanácsos, kereskedelemügyi miniszteri biztos ur elnöklete alatt.

Az érettségi vizsgálatok végeredménye ez:

Jelesen felelt meg: Mihálec József.

Jól felelt meg: Blau Jenő, Fürst Ödön, Herzog Aladár, Hirschler Ernő, Mezei Henrik, Rosenberg Lajos, Székely Ernő rendes tanulók és Horváth Livia magántanuló = 8.

Megfelelt: Bolmanác Velimir, Brandlhofer Antal, Erdős Sándor, Földes Kálmán, Fuchs Imre, Herrenstein Pál, Hofmann István, Hütter Vilmos, Josifović Milivoj, Klein Miklós, Kohn Ernő, Kessler Ferenc, Pátkai Jenő, Perényi Andor, Riebner Samu, Schütz Béla, Strém Pál, Szigeti Lajos, Szilágyi Imre rendes tanulók és Mautner Zsigmond magántanuló = 20.

1 tárgyból szeptember hóban javító érettségi vizsgát tehet:
2 tanuló.

XVIII.

A felső keresked. iskolai érettségi bizonyítvánnyal járó jogok és minősítés.

Az intézet három évfolyamának végeztével a tanulók érettségi vizsgálatot tesznek, melynek eredményes letétele a következő életpályákra nyújt képesítést, jogokat és előnyöket:

1. A szorosan vett kereskedelmi pályára.

2. Az áll. közigazgatás azon ágainál, melyekre az érettségi bizonyítvánnyal bíró ifjakat a tisztviselők minősítéséről szóló 1883. I. t.-c. minősítetteknek és illetékeseknek nyilvánít, u. m.:

a) a *postaszaknál*, mint postafőtisztviselők;

b) a *pénztári szaknál*, mint központi állampénztári és adóhivatali tisztviselők, törvényhatósági pénztárosok, ellenőrök, könyvvezetők, gyámi pénztárosok;

c) a *kezelési szaknál*, mint dohányárudai, raktári hivatalnokok, telekkönyvvezetők;

d) a *zálogházaknál*, mint zálogházi igazgatók, ellenőrök, könyvvezetők, pénztárosok, ellenőrző számtisztek.

e) Az államszámviteltani vizsgálat letétele esetén alkalmazást nyerhet a számvevőségi szaknál mint főszámvevőségi és ellenőrzési hivatalnok s minden állami hivatalnál és intézetnél, u. m.: miniszteriumoknál, megyéknél és törvényhatósági joggal felruházott és r. t. városoknál, pénzügyigazgatóságoknál, adófelügyelőségeknél, illetékkiszabási s minden állami hivatalnál, dohányjövédékeknél, állami jószágigazgatóságnál, bányászatnál, pénzverdénél, áll. zálogházaknál, közpénztáraknál, posta- és távirdaigazgatóságnál stb.

3. Ezeken kívül az intézet növendékei, ha tanulmányaikat folytatni akarják, beléphetnek:

1. a *budapesti keleti kereskedelmi akadémiába*,

2. a *m. kir. közlekedésügyi akadémiába* (vasút, hajózás, posta, táviró),

3. a *kereskedelmi iskolai tanárképző-intézetbe*,

4. Az 1900. évi 100.000. sz. belügyminiszteri rendelet szerint a községi jegyzőségre képesítő közigazgatási tanfolyamra felvétetnek.

5. Jeles bizonyítvánnyal a hazai összes gazdasági akadémiákba.

Ezen jogok és előnyök mellett az 1889. évi VI. t.-c. 25. §-a értelmében az *egyéves önkéntességi jogot* is élvezik.

XIX. Statisztikai kimutatás.

a) Az intézetnél érettségizett összes tanuló általános statisztikai kimutatása.

Polgári év	Az érettségizettek száma			Mily sikerrel tették le az érettségi vizsgát?					Felekezet szerint					Anyanyelv szerint			Előtanulmány szerint												
																	gymna- siumból	real- iskolából	polgári iskolából										
	rendes tanuló	magán tanuló	Összesen	jeles		jó		elég- séges		jav társra		teljes ismétl.		izr.	r. kath.	gör. kel.	ag. ev.	ev. ref.	magyar	német	horvát	j ö t t							
				?	%	?	%	?	%	?	%	?	%									?	%	?	%	?	%	?	%
1894	24	—	24	5	20'83	11	45'83	3	12'50	5	20'83	—	—	24	100	—	—	24	100	—	—	5	20'83	2	8'33	17	70'83		
1895	21	—	21	6	28'57	9	42'85	5	23'80	1	4'76	—	—	21	100	—	—	20	95'23	—	1	4'76	3	14'28	—	18	85'71		
1896	28	—	28	10	35'71	12	42'85	6	21'42	—	—	—	—	25	89'28	3	10'71	25	89'28	—	3	10'71	2	7'14	—	26	92'85		
1897	37	1	38	6	15'78	9	23'68	13	34'21	8	21'05	2	5'26	35	92'10	3	7'89	35	92'10	—	3	7'89	7	18'42	2	5'26	29	76'31	
1898	35	1	36	5	13'88	6	16'66	19	52'77	5	13'88	1	2'77	31	86'11	4	11'11	32	88'88	—	4	11'11	5	13'88	3	8'33	28	77'77	
1899	32	2	34	—	—	9	26'47	18	52'94	4	11'76	3	8'82	26	76'47	7	20'58	30	88'23	—	4	11'76	5	14'70	5	14'70	24	70'58	
1900	32	2	34	—	—	2	5'88	18	52'94	12	35'29	2	5'88	27	79'41	5	14'70	32	94'11	—	2	5'88	4	11'76	2	5'88	28	82'35	
1901	30	2	32	2	6'25	2	6'25	15	46'87	13	40'62	—	—	29	90'62	3	9'37	30	93'75	—	2	6'25	11	34'37	2	6'25	19	59'37	
1902	26	3	29	2	6'89	5	17'24	11	37'93	11	37'93	—	—	24	82'75	4	13'79	28	96'55	—	1	3'44	5	17'24	4	13'79	20	68'96	
1903	34	—	34	1	2'94	5	14'70	16	47'05	11	32'35	1	2'94	29	85'29	5	14'70	31	91'17	1	2'94	2	5'88	5	14'70	4	11'76	25	73'52
1904	20	—	20	—	—	3	15	7	35	8	40	2	10	16	80	3	15	20	100	—	—	4	20	—	—	16	80		
1905	31	—	31	1	3'22	7	22'58	21	67'74	2	6'45	—	—	18	58'06	13	41'93	31	100	—	—	5	16'12	2	6'45	24	77'41		
1906	21	—	21	2	9'52	2	9'52	13	61'90	4	19'04	—	—	15	71'42	6	28'57	18	85'71	1	4'76	2	9'52	4	19'04	—	17	80'95	
1907	28	1	29	1	3'44	4	13'79	19	65'51	5	17'24	—	—	23	79'31	6	20'68	27	93'10	1	3'44	1	3'44	9	31'03	1	3'44	19	65'51
1908	18	—	18	2	11'11	3	16'66	12	66'66	1	5'55	—	—	17	94'44	1	5'26	17	94'44	—	—	1	5'55	5	27'77	—	13	72'22	
1909	37	2	39	4	10'25	4	10'25	27	69'23	4	10'25	—	—	34	87'17	5	12'82	37	94'87	—	2	5'12	18	46'15	1	2'56	20	51'28	
1910	31	2	33	1	3'03	5	15'15	25	75'75	2	6'06	—	—	22	66'66	11	33'33	30	90'90	1	3'03	2	6'06	17	51'51	1	3'03	15	45'45
Összesen	485	16	501	48	9'58	98	16'56	248	49'51	96	19'16	11	2'19	416	82'85	79	15'96	467	93'21	4	0'80	30	6	114	22'80	29	5'80	358	71'40

Évfolyam	A tanulók száma	Áru kereskedésben működik				Pénztárterületben		Biztosítási	Kereskedelmi foglalkozást folytat				Ipart új		Östermeléssel foglalkozik		Közlekedésnél teljesít közlekedési szolgálatot	Köznevelési pályán működik	Katona lett	Diplomás pályament	Egyéb pályán működik	Maganzó	Meghalt*	Ismeretlen foglalkozású																	
		önállóan		alkalmazásban		működik		ostermelésnél	iparban	közlekedésnél		köznevelési pályán	önállóan	alkalmazásban	önállóan	alkalmazásban																									
		?	%	?	%	?	%			?	%														?	%	?	%	?	%	?	%									
1894	24	3	12.50	2	8.33	7	29.16	—	—	—	—	—	1	4.16	2	8.33	—	—	—	—	—	—	1	4.16	7	29.16	—	—													
1895	21	5	23.80	3	14.28	2	9.52	—	—	—	—	4	19.04	2	9.52	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9.52	1	4.76	—	—												
1896	28	8	28.57	6	21.42	5	17.85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3.57	—	—	—	—													
1897	38	10	26.31	7	18.42	2	5.26	—	—	1	2.63	3	7.89	5	13.15	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7.89	1	2.63	3	7.89												
1898	36	4	11.11	6	16.66	8	22.22	—	—	—	—	6	16.66	2	5.55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2.77	2	5.55											
1899	34	5	14.70	6	17.64	3	8.82	—	—	—	—	3	8.82	5	14.70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2.94	3	8.82											
1900	34	4	11.76	9	26.47	2	5.88	1	2.94	—	—	4	11.76	4	11.76	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2.94	—	—	3	8.82												
1901	32	1	3.12	7	21.87	3	9.37	2	6.25	—	—	8	25	3	9.37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3.12											
1902	29	5	17.24	5	17.24	5	17.24	1	3.44	—	—	4	13.79	2	6.89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	13.79											
1905	34	2	5.88	6	17.64	8	23.52	1	2.94	—	—	6	17.64	2	5.88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8.82										
1904	20	1	5	5	25	3	15	—	—	—	—	5	25	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5											
1905	31	—	—	8	25.80	9	29.03	—	—	—	—	3	9.67	2	6.45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9.67											
1906	21	—	—	10	47.61	3	14.24	2	9.52	—	—	1	4.76	1	4.76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9.52										
1907	29	—	—	8	27.58	7	24.13	—	—	—	—	4	13.79	2	6.89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3.44										
1908	18	—	—	6	33.33	6	33.33	1	5.55	—	—	3	16.66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
1909	39	—	—	17	43.58	9	23.07	—	—	—	—	1	2.56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
1910	33	—	—	10	30.30	4	12.12	1	3.03	1	3.03	8	24.24	2	6.06	1	3.03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
Összesen	511	48	9.60	121	24	86	17.20	9	1.80	2	0.40	33	12.60	36	7.20	1	0.20	5	1	2	0.40	5	1	1	0.20	39	7.80	11	2.20	9	1.80	6	1.20	7	1.40	4	0.80	29	5.80	17	3.40

* Tulnyomó részben a keresk. pályán működtek.

b) 1910/11-iki tanévi kimutatás.

A kimutatás tárgya	C s o p o r t	Alsó	Köz.	Felső	Összesen
		o s z t á l y			
Iskola- látogatás	Beiratott összesen . . .	46	35	35	116
	Évközben kimaradt . . .	3	—	—	3
	Létszám a tanév végén	43	35	35	113
Születési év	1890	—	2	—	2
	1891	—	—	3	3
	1892	3	3	10	16
	1893	1	8	11	20
	1894	7	14	11	32
	1895	8	4	—	12
	1896	22	4	—	26
1897	5	—	—	5	
Vallás	Izraelita	35	19	25	79
	Róm. katolikus	11	16	7	34
	Ág. evangélikus	—	—	1	1
	Görög keleti	—	—	2	2
Anyanyelv	Magyar	45	33	33	111
	Német	—	1	1	2
	Horvát	1	1	1	3

A kimutatás tárgya	C s o p o r t	Alsó	Köz.	Felső	Összesen
		o s z t á l y			
A felvétel alapja	Ismétlő	2	2	—	4
	Polg. iskola 4. oszt. . .	24	—	—	24
	Gymnasium 4. oszt. . .	20	—	—	20
	Felső ker. isk. alsó oszt.	—	33	—	33
	„ „ „ közép „	—	—	35	35
Nyelv- ismeret	Magyar	35	20	26	81
	Magyar-német	3	7	5	15
	Magyar-horvát	5	2	3	10
	Magyar-német-horvát . .	3	6	1	10
A szülő vagy gyám lakóhelye	Nagykanizsai	26	18	18	62
	Más zalamegyei	9	6	5	20
	Somogy megyei	4	8	5	17
	Vas megyei	—	1	3	4
	Baranyamegyei	—	1	1	2
	Pest megyei	1	—	2	3
	Békés megyei	1	—	—	1
	Zágrábmegyei	2	—	—	2
	Temesvármegyei	1	—	—	1
	Belovármegyei	—	—	1	1
	Sopron megyei	1	—	—	1
	Pozsony megyei	1	—	—	1
Szepes megyei	—	1	—	1	
A szülő vagy gyám polg. állása	Önálló kereskedő	10	9	7	26
	Keresk. alkalmazott	5	2	5	12
	Önálló iparos	7	8	3	18
	Iparosnál alkalmazott . . .	1	1	2	4
	Köztisztviselő	3	4	3	10
	Magántisztviselő	2	2	3	7
	Österemelő	1	3	1	5
	Tanár,	4	—	1	5
	Ugyvéd	1	2	1	4
	Orvos	1	—	—	1
	Magánzó	11	4	9	24

A kimutatás tárgya	C s o p o r t	Alsó	Köz.	Felső	Összesen
		o s z t á l y			
Tandij- fizetés	Egész tandijat fizetett .	15	15	12	42
	$\frac{3}{4}$ " " .	5	5	2	12
	$\frac{1}{2}$ " " .	5	4	7	16
	$\frac{1}{4}$ " " .	11	8	9	28
	Tandijmentes volt .	10	3	5	18

c) A tanulmányi eredmény kimutatása.

T a n t á r g y	Alsó oszt.				Köz. oszt.				Felső oszt.			
	Az osztályozott tanulók száma											
	42				35				35			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Hittan	9	17	16	—	9	18	8	—	10	17	8	—
Magyar nyelv és irod. . .	5	10	22	5	1	10	21	3	2	6	27	—
Német nyelv	3	13	21	5	—	12	11	12	—	9	21	5
Francia nyelv	7	5	24	6	3	6	15	11	2	7	26	—
Földrajz	5	15	19	3	3	12	17	3	2	10	22	1
Történelem	7	16	16	3	3	13	19	—	4	13	18	—
Mennyis. és pol. számtan	7	18	17	—	3	7	21	4	3	8	24	—
Természettan	11	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keresked. számtan	6	18	16	2	3	12	18	2	3	12	20	—
Irodai munkálatok	9	16	17	—	5	17	13	—	4	15	16	—
Könyvviteltan	—	—	—	—	5	13	14	3	5	9	21	—
Keresked. levelezés	8	14	18	2	1	9	19	6	2	3	28	2
Keresked. ismeretek	9	16	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Közgazdasági ismeretek . .	—	—	—	—	2	10	23	—	—	12	23	—
Jogi ismeretek	—	—	—	—	3	13	19	—	3	14	18	—
Vegyten, áruismeret	—	—	—	—	4	8	21	2	2	7	26	—
Szépírás	6	22	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyorsírás	2	11	11	—	—	6	5	—	1	—	3	—
Írásbeli dolgozatok külső alakja	7	20	15	—	10	17	8	—	6	19	9	1
Magaviselet	29	13	—	—	18	14	3	—	20	14	1	—

Összesítés.

I. A szorosan vett keresk. pályán működik, é. p.:

a) Árúkereskedésben	33·60 %	
b) Pénzintézetben	17·20	
c) Biztosításnál	1·80 = 19·—	52·60 %

Keresk. foglalkozást folytat:

a) iparban	12·60	
b) közlekedésnél	7·20	
c) őstermelésnél	0·40	
d) közig. pályán	0·20	
		20·40
	összesen	73·— %

II. Más pályán működik, é. p.:

a) Iparban	1·40 %	
b) Őstermelésnél	1·20	
c) Közlekedésnél	7·80	
d) Közigazgatásban	2·20	
e) Diplomás pályára ment	1·20	
f) Egyéb pályán	1·40	
g) Magánzó	0·80	16·—

III. Katona	1·80	
Meghalt	5·80	
Ismeretlen foglalkozásu	3·40	
		11·—
		100 %

A III. csoport 73%-át (8·03%) az I. csoporthoz hozzáadva a kereskedelmi pályán működők százaléka **81·03 %**

XX.

Jelentés az V. női kereskedelmi tanfolyamról

A női kereskedelmi tanfolyam célja: azon kereskedelmi szak- és irodalmi ismeretek, valamint gyakorlati ügyességek elsajátítása, amelyekre az életben a nőknek, akár mint könyvvivőknek, pénztárosoknak, levelezőknek s egyéb üzleti alkalmazottaknak, akár mint a család tagjainak, pl. az üzletben az apa vagy férj helyettesítése alkalmából, vagy a háztartásban szükségük van.

A tanfolyam 10 hónapig tart.

A női kereskedelmi tanfolyamba oly növendékek vétetnek fel, kik a polgári vagy felsőbb leányiskola és leánygymnásium 1., vagy a felső leányiskola 2. osztályát sikerrel végezték, avagy megfelelő előképzettségüket a magyar nyelvből, számtanból és földrajzból felvételi vizsgálattal igazolják.

Felvételi vizsgálatra a tanári kar határozata értelmében azok bocsáttatnak, kik legalább 15 évesek.

A felvételi vizsgálat díja 10 korona.

A *felvételi vizsgálatnál* megkívántatik: 1. A magyar nyelv ismerete alak- és mondattanilag s jártasság a fogalmazásban, 2. számtanból jártasság a négy alapszabályban egész és törtszámokkal s a hármasszabályhoz tartozó feladatok megfejtése, 3. földrajzból Európa, különös tekintettel Magyarországra, továbbá Ázsia és Amerika leíró földrajza általános vonásokban, Afrika és Ausztrália átnézetileg.

A női kereskedelmi tanfolyam egy osztályába rendszerint csak 40 növendék vehető fel.

Rendes tantárgyak:

Kereskedelmi számtan	heti 3 órában
Könyvvitel	3 "
Kereskedelmi és váltóismeret	1 "
Irodai munkálatok és levelezés	3 "
Német nyelv és levelezés	2 "
Keresked. földrajz áruismével	2 "
Gyorsírás	3 "
Szépírás	1 "
Rendkívüli tantárgy: Gépírás	2 "

Tanári kar :

Bún Samu, igazgató, felső ker. iskolákra képesített tanár, a felső ker. iskola igazgatója, tanította a könyvvitelt.

Balog D., felső ker. iskolákra képesített tanár, tanította a szépírást, ker. földrajzot és áruismét.

Domány Ármin, középiskolákra képesített tanár, tanította az irodai munkálatokat és ker. levelezést.

Elek Mór, felső ker. iskolákra képesített tanár, tanította a ker. számtant.

Krámer Lajos, polg. iskolákra képesített tanár, tanította a gyorsírást és gépirást.

Dr. Rosenberg Mór, gyakorló ügyvéd, tanította a keresk. és váltóismeretet.

Dr. Villányi Henrik, felső keresk. iskolákra képesített tanár, tanította a német nyelvet és levelezést.

Női felügyelő : **Halász Jenőné**, okl. tanítónő.

Miután elegendő számú tanuló jelentkezett, a tanfolyamot a nagym. vallás- és közokt. miniszter úr 85587/910. sz. engedélyével szeptember 10-én megnyitottuk.

Beiratott 33 tanuló, kik közül 32 a tanfolyamot a tanév végeig látogatta.

A tanulók névsora :

Bátori Teréz	Loewy Klára
Deutsch Ilonka	Muth Zsófia
Erdős Margit	Müller Irma
Geiszl Irma	20 Német Mariska
5 Grünfeld Erzsébet	Neufeld Melánia
Grünfeld Zsófia	Novák Margit
Halász Mária	Oesterreicher Irén
Haas Anna	Schön Jolán
Hirschsohn Aranka	25 Sonnenberg Erzsi
10 Horváth Matild	Scherz Aranka
Heinrich Vilma	Spitzer Ilona
Kohn Margit	Stieder Ilona
Koschuth Józsa	Szepesi Franciska
Krisch Emilia	30 Vámosi Erzsi
15 Kottler Vilma	Tomasics Mariska
Loser Margit	Weisz Katalin

Kimaradt: Szegő Ilona

Az írásbeli záróvizsgálatok június 12., 13. és 14-én voltak a szóbelieket 22-én tartottuk meg Neterda Modest, miniszteri titkár, vallás- és közoktatásügyi és Heltai József, kereskedelmi tanácsos, kereskedelemügyi miniszteri biztosok elnökléte alatt.

A tanári kar határozata értelmében, a jövő tanévben is megnyitjuk a tanfolyamot, ha legalább 30 tanuló jelentkezik. Akik tehát abban résztvenni óhajtanak, jól teszik, ha e végből már július első 3 napján utolsó iskolai bizonyítványuk felmutatásával az igazgatóságnál előzetesen jelentkeznek; a végleges felvétel azonban csak szeptember 1., 3. és 4. napjain eszközöl-tetik, mely alkalommal a születési és utolsó iskolai bizonyítvány bemutatandó.

Évi tandíj 100 korona, beírási díj 20 korona.

A női keresk. tanfolyam statisztikai kimutatása.

A kimutatás tárgya	C s o p o r t	
Iskolalátogatás	Beiratkozott összesen	33
	Kimaradt	1
	Záróvizsgálatot tett	32
Vallás	Izraelita	20
	Római katolikus	12
	Ág. evangélikus	1
Anyanyelv	Magyar	32
	Horváth	1
A felvétel alapja	Polgári iskola 4. oszt. bizony.	30
	Felvételi vizsga	2
	Reálgymsnasium 4. oszt.	1
A szülő v. gyám lakóhelye	Nagykanizsai	21
	Vidéki	12
A szülő v. gyám polg. állása	Önálló kereskedő	10
	Keresked. alkalmazott	4
	Önálló iparos	5
	Iparban alkalmazott	2
	Köztisztviselő	5
	Magántisztviselő	2
	Magánzó	2
Egyéb	3	

XXI.

Értesítés a jövő tanévre.

A felső ker. iskolában a tanulók felvétele szeptember 1., 3. és 4. napján délelőtt 9—12, d. u. 3—5 óráig történik, a javító és pótló vizsgálatok augusztus 31-én d. e. 8—12 óráig tartatnak meg.

Az alsó osztályba azon tanulók vétetnek fel, kik a gymnasium-, réal- vagy polgári iskola alsó 4 osztályát legalább elégséges sikerrel végezték és azt bizonyítvánnyal igazolják. A középső és felső osztályba csak olyan tanulók vétetnek fel, kik az alsó, illetve középső osztályt ugyanezen vagy vele egyenlő foku szakiskolán legalább elégséges sikerrel végezték.

Ujonnan belépő tanulók születési bizonyítványt tartoznak felmutatni.

Javító vizsgálatra bocsáttatnak azon legfeljebb 2 tantárgyból elégtelen érdemjegyet nyert tanulók, kiket erre a tanári kar ítélete feljogosít, mely körülmény az iskolai bizonyítványban jelezve van. A javító vizsgálat iránti folyamodványok legkésőbb augusztus 20-ig az igazgatóságnál benyújtandók.

Évi tandíj az alsó és középső osztályban 160 korona, a felső osztályban 200 korona.

A tandíj 2 részletben fizetendő és pedig az 1-ső részlet a beiratáskor, a 2-ik részlet február hó elején. Méltánylást érdemlő esetekben a tandíj negyedévi részletekben is, de mindenkor előre, még pedig az 1-ső negyed a beiratáskor, a 2-ik negyed november 15-én, a 3-ik negyed február 1-én, a 4-ik negyed április 15-én fizetendő.

Beiratási díj 11 korona.

Egyéb díjak: a) a hitközségi pénztárba: nyugdíjlapra 6 kor., énektanítási díj 2 kor., az izr. tanulók hitoktatási díj fejében 4 kor., b) beiratkozásnál: az önképző kör könyvtára részére 2 kor., a róm. kath. tanulók hitoktatási díj fejében 6 kor.

Mindenki, ki tandíjmentességet kíván nyerni, eziránt írásban tartozik folyamodni. Folyamodók tartoznak kellően felszerelt kérvényüket augusztus 15-éig a hitközségi előljáráshoz benyújtani. A folyamodványhoz melléklendők: a szülők szegénységi, valamint a tanuló utolsó évi iskolai bizonyítványa.

A szülőknek, vagy azok helyetteseinek kötelessége az iskolán kívül a tanulók erkölcsi magaviselete fölött őrködni. Az igazgatónak jogában áll megkövetelni, hogy olyan szállásadóktól, kiknél a felügyeletet elégtelennek tartja, az ifjak megbízhatóbb helyre vitessenek.

A vidéki szülőket figyelmeztetjük tehát, hogy gyermekeik elhelyezése tekintetében kellő körültekintéssel járjanak el. Ebben az igazgató és az osztályfőnökök szívesen szolgálnak útbaigazítással.

A tanulók óvakodjanak elrongyollott, piszkos és régibb kiadású iskolai könyvek beszerzésétől. Minden tankönyvből a legújabb kiadás használandó.

Nagykanizsa, 1911. június hó 29.

BÚN SAMU

igazgató.

Tartalomjegyzék.

	Oldal
I. Iskolaszék	2
II. Jelentés a lefolyt tanévről	3
III. Az iskola jötevői	5
IV. Tanári kar	6
V. Tanári könyvtár	8
VI. Tanterv	10
VII. Az 1911/12-iki tanévben használandó tankönyvek	26
VIII. Szervezeti szabályzat	28
IX. Fegyelmi szabályok	31
X. Tanulmányút	35
XI. Önképzőköri jelentés	53
XII. Magánvizsgálati szabályzat	55
XIII. Az ifjusági segítő-egyesület zárszámadása	58
XIV. A tanulmányi kirándulási alap zárszámadása	60
XV. A tanulók névsora	61
XVI. Az 1909—10. tanévben végzett növendékek alkalmazási helye	65
XVII. Jelentés az érettségi vizsgálatokról	67
XVIII. A felső kereskedelmi iskolai érettségi bizonyítvánnyal járó jogok és minősítés	72
XIX. Statisztikai kimutatás	73
XX. Női kereskedelmi tanfolyam	78
XXI. Értesítés a jövő tanévre	82
